

1925

ANALECTA
ARABICA

EDIDIT

LATINE VERTIT ET ILLUSTRAVIT

ERN. FRID. CAR. ROSENMÜLLER

THEOL. D. LITT. OO. IN VNIVERS. LIPS. P. P. O.

PARS I

LIPSIAE

SVMTIBVS IO. AMBROS. BARTHII,

MDCCCXXV.

Sala
Gab.
Est.
Tab.
N°

A N A T C T A

A N A T C T A

THE END OF THE WORLD

THE END

THE END OF THE WORLD

A N A L E C T A

A R A B I C A

EDIDIT

LATINE VERTIT ET ILLUSTRAVIT

ERN. FRID. CAR. ROSENMÜLLER

THEOL. D. ET LITT. OO. IN ACAD. LIPS. P. P. O.

P A R S P R I M A.

L I P S I A E

SVMTIBVS IO. AMBROS. BARTHII,

MDCCCXXV.

INSTITVTIONES

IVRIS MOHAMMEDANI

CIRCA

BELLVM CONTRA EOS

QVI AB ISLAMO SVNT ALIENI

E

DVOBVS AL-CODVRII CODICIBVS

NVNC PRIMVM

ARABICE EDIDIT, LATINE VERTIT, GLOSSARIVM ADIECIT

ERN. FRID. CAR. ROSENMÜLLER

THEOL. D. LL. OO. IN UNIV. LIPS. P. O.

LIPSIAE

SVMTIBVS IO. AMBROS. BARTHII,

MDCCCXXV.

INSTITUTIONS

OF THE MOHAMEDAN

IN THE EAST

AND THE WEST

OF THE EAST

AND THE WEST

OF THE EAST

AND THE WEST

OF THE EAST

AND THE WEST

LECTORI

S.

In tanta, qui Iuris scientiam e disciplina Mohammedis sectatorum tradunt, librorum Arabicorum multitudine, Codurii opus, cuius specimen nunc primum edimus, inter primos locum tenet, plurimumque apud suos auctoritatis habet. De auctoris vita, fatisque nil dicere habeo, nisi pauca haec, quae in Annalibus ABULFEDA refert¹⁾: „Anno CCCCXXVIII (MXXXVI aerae

1) T. III. p. 92 ed. Reisk. Adler. في سنة ثمان وعشرين واربعماية توفي ابو الحسين احمد بن محمد بن محمد القدوري الحنفي ولد سنة اثنين وستين وثلثمماية انتهت اليه رئاسة اصحاب ابي حنيفة بالعمان وارتفع

Christ.) obiit Abùl Hosein Ahmed, filius Muhammedis, filii Hamedi, vulgo Codurensis appellatus, Nisaburae natus anno CCCLXII, vir magni ubique nominis,

جاءه وصنف كتابه المسمى بالقُدوري المشهور وتسميته الى القُدور جمع
 Omissum est in textu Arabico النيسابوري, quod in versione expressit Reiskius.
 Porro pro احمد Reiskius coniecit legendum حميد, vel potius حمدان,
 quod nomen exhibet Raud (روض الاخبار). In B. F. TYDEMAN *Con-*
spectu operis Ibn Chalicani de vitis illustrium virorum (Lugd. Bat.
 1809. in quat.) p. 126 legitur: أبو الحسين أحمد بن محمد الفقيه
 بيغداد المعروف بالقُدوري... Et in Nota: „Natus A. 362. obiit بغداد
 A. 428.“ HERBELOT in *Biblioth. Orient.* p. 230. edit. prim. haec
 habet: „CADURI, Surnom d'Ahmed Ben Mohammed, qui est l'Au-
 teur d'un commentaire sur le livre nommé *Adab al Cadhi*, qu'il
 explique selon les sentimens d'Abu Hanifah. Il a composé aussi le
 livre intitulé *Magma al Baharain*, qui a été abrégé par Nassafi.
 Cet auteur mourut l'an de l'Hegire 438 (falso pro 428).“ Denique
 CAR. HAMILTON in *the Preliminary Discourse ad Opus quod inscri-*
bitur: The Hedaya, or Guide; a Commentary on the Mussulman
Laws: translated by order of the Governor General and Council of
Bengal (IV Voll. in quat. Lond. 1791.), Vol. I. p. XXXVI. inter
 libros, quorum in *Hedaya* frequentius fit mentio, et nostrum recen-
 set hise verbis: „The Commentary of *Kadooree* (which is sometimes
 simply termed *Kadooree*) takes its title from the patronymic appella-
 tion of the author *Ahmed Bin Mohammed Kadooree*. It is a Com-
 mentary upon a previous work of *Aboo Yoosaf*, intituled *Adab al-*
Kazee, or *duties of a magistrate*, and is considered as of high au-
 thority by the sect of *Haneefa*. It was published about A. H. 420;
 the place of is publication uncertain.“ De Vocali, qua prima nomi-

magnaeque suo tempore dignitatis, ut qui sectae suae per Iracam Raiisatum (i. e. munus ephori) adeptus est. Auctor hic est illius celeberrimi libri, qui, cognominis patri suo, vulgo usurpatur Coduricus; derivatum id nomen est a plurali *Codur*, vocis singularis *Kidr* (h. e. olla). Negat tamen Cadi Schams-ed-din Ibn. Chalican rationem huius appellationis nosse.“ Huius igitur celebris Antecessoris libri, nostratibus adhuc vix nomine cogniti, codices duos bibliothecae Regiae Dresdensis²⁾, pro sua humanitate et bonas literas promovendi studio, mihi utendos benignissime concessit BEIGELIUS, Vir Illustris, qui ipse auctor mihi suasor-que exstitit, ut eam libri partem, quae de debellandis iis, qui a Mohammedana secta alieni sunt, praecepta tradit, in publicam lucem proferrem. Ego vero peritissimo adhortatori eo lubentius sum obsequutus, quo

nis قدوری litera sit animanda, dissentiunt codices, aliis *Fatha* aliis *Dhamma* exhibentibus.

2) No. 27 olim, nunc 152, finitus prima die mensis Muharrem anni 1032 (1622), 8vo oblong., et Num. 126 olim, nunc 157, finitus die 20 mensis Muharrem, anni 1052 (1642), 4to. Quorum codicum priorem „bonae notae“ esse dicit REISKIUS in Catalogo CXXXV. Mss. Orientali biblioth. Reg. Dresd. in *den Memorabilien* a S. V. Paulo editt. P. IV. p. 7.

certius intelligerem, contineri ea, quam diximus, libri Coduriani parte non tantum talia, quae proprie ad bellum spectant, verum omnino totum ius belli et pacis Mohammedanorum, esseque illam tum ad historiam, tum ad politicam Mohammedorum propius cognoscendam haud exiguae utilitatis. Discimus enim inde, quam primi post Mohammedem Arabum Imperatores in aggrediendis subiugandisque populis inierint rationem, et quos armis subegerunt et in suam redegerunt ditionem, quomodo tractarint. Ea vero, quam primi illi Imperatores instituerunt, via, qui eos sequuti sunt, perrexerunt, necdum, quae Codurius tradidit leges, sunt abrogatae. Atque eae quidem inter nos haud plane incognitae erant; praesertim ADR. RELANDUS plura de iuribus, quae sibi observanda esse ducunt Mohammedani, quando cum Christianis et aliis religionis suae hostibus iis res est, docte et dilucide exposuit³⁾. Neque tamen propterea hanc nostram ope-

3) In Dissertatione *de Iure militari Mohammedanorum contra Christianos bellum gerentium*, in *Dissertatt. Miscellanear.* P. III. p. 1 seqq. Fontem quod attinet, unde sua hauserit Relandus, de eo nil dicit, nisi „esse codicem manu scriptum, in quem inciderit, qui ordine concinno praecipua, quae ad hanc materiam illustrandam faciebant, maxime juxta mentem Iurisconsultorum Indorum et Per-

ram a peritis harum rerum arbitris supervacaneam iudicari vereor, quum Arabice haec nondum sint edita.

sarum, complectebatur.⁶ Quanam vero lingua sit conscriptus, quis libri auctor, quaenam eius epigraphe, quo tempore et loco sit editus, siluit. Mirum, pro *tributum* in Dissertatione Relandiana constanter exhiberi *سجسه* (p. 14. latinis literis *Sjesje*) quae est vox nihili. In opere *Hedaya* dicto (vid. supra Not. 1.) leges quae bellum, quod vocant *sacrum*, spectant, tradit Liber *nonus* inscriptus: *Al-Seyir or the Institutes*, Vol. II. p. 139 seqq. Eisdem illas ex opere, cui epigraphe *Multeka el-ebhar*, i. e. Confluxus marium, excerptas dedit IOSEPH. DE HAMMER, in libro cui titulum fecit: *Des Osmanischen Reichs Staatsverfassung und Staatsverwaltung* (Wien, 1815) P. I. p. 162 seqq. Quem novem annis prius ab eodem Viro Illustri e Turcico sermone in nostrum conversum edidit IOA. DE MÜLLER libellus, ita inscriptus: *Die Posaune des heiligen Kriegs aus dem Munde Mohammed(s) Sohns Abdallah des Propheten*, Leipz. 1806 in octon., non tam leges continet, quam adhortationes ore propagatas, quibus ad strenue debellandos a se alienos incitavit Mohammedes et inflammavit suorum animos. Duobus postremis libri Capitibus victoriae recensentur, quas et ipse Mohammedes, et plures suae sectae principes de Christianis aliisque sibi adversariis reportarunt (usque ad finem Seculi XIII nostrae aerae), atque nomina eorum, qui pro Mohammede et sua causa animose et fortiter in proeliis pugnarunt. Quaedam denique, quae ad bella Mohammedanorum cum Christianis spectant tradit libellus hac insignitus epigraphe: *Iuris circa Christianos Muhammedici particulae. E codicibus Moslemorum eruit et publicae disquisitioni exposuit* IO. HENR. CALLENBERG, Philos. Prof. Extraord., *Respondentis munus obeunte* LUDOV. CHRIST. VOCKERODT, Gothano, Theol. Cultore et Paedag. Reg. Collega, Halae

Nec deesse speramus, quibus gratum fuerit, se fontem iam ipsum adire posse, nec necesse habere interpretibus fidere. Textum Arabicum ex duobus, quorum nobis facta erat copia, codicibus inter se collatis, omni qua potuimus fide et diligentia describi curavimus, notisque vocalibus instruximus, et Versus, sive paragrafos, in textu Arabico signo —~ primis vocibus imposito notatos, numeris distinximus. Praeterea, quum hic libellus ob styli Arabici simplicitatem et puritatem apprime idoneus sit, in quo legendo sese exerceant linguae Arabicae studiosi ii, qui primis elementis egressi sua ipsi industria paullatim maiorem paratioremque Arabici sermonis copiam sibi acquirere cupiunt, ut in tanta lexicorum Arabicorum, quae facile comparari possint, penuria illorum commodis inservirem, adieci omnium quae in textu Arabico reperiuntur, vocabulorum Indicem, cum eorum interpretatione Latina.

Magdeburg. 1729, in quatern. Usus est Callenberg potissimum codice Arabico Ms. bibliothecae orphanotrophei Halensis, qui continet *Abu Leithi* (ابوليث), Iuris Consulti Hanefitici, *Thesaurum Iurisprudentiae* (خزانة الفقه). De auctore eius operis vid. HERBELOT *Biblioth. Orient.* sub *Abulath*, et quae addiderunt Reiskius et H. A. Schultens, in Vol. IV. operis Herbelotiani Hagae Comit. 1777. in quatern. editi.

Quae Codurii libello subiuncta sunt e SEND ALI, Hamadanensis, *Thesaurο regum*⁴⁾ excerpta, reperi in codicis 27 (nunc 152) folio 185 verso ad marginem adscripta. Consentunt maximam partem cum iis, quae OCKLEY in *Historia Saracenicā* P. I. p. 268 vers. teuton. ex auctoris Arabici anonymi *Historia Terrae Sanctae* (Ms. Pocock. no. 362) attulit⁵⁾; plane vero sunt contraria commenticiis illis Mohammedem inter et Christianae fidei cultores conditis pactionibus, quae sub nomine *Testamenti Mohammedis* circumferuntur⁶⁾, quas vero, diligenti instituto examine, minime genuinas, sed spurias confictasque esse, rationibus et plu-

4) Vid. de hoc libro HERBELOT *Biblioth. Orient. s. v. Dhekirat almolk.* Quod vero ibi auctor anno 78 aerae Mohammed. mortuus legitur, dubio procul typosetiae errori debetur.

5) Eadem illa, quae Christianis in ditione Mohammedanorum habitantibus observanda praescripsit Omarus, nonnullis praeceptis additis, retulit DE HAMMER in libro supra not. 3 laud. *des Osman. Reichs Staatsverfass.* P. I. p. 183 seqq., qui et p. 185. testatur, pleraque illorum praeceptorum etiamnum observari.

6) Editum est Parisiis 1630. in quat., Lugd. Batav. 1655 a Io. Georg. Nisselio, et Hamburgi 1690 ab Abr. Hinckelmann; vid. C. F. SCHNURRERI *Biblioth. Arab.* p. 443.

ribus et certis demonstravit TH. CHR. TYCHSEN, Vir
Illustris, in Commentatione, *qua disquiritur, quatenus*
Mohammedes aliarum religionum sectatores tolera-
verit, rel., quae legitur in Commentatt. Societ. Reg.
Goetting. Vol. XV. 1804. p. 152 seqq.

Dabam Lipsiae d. XII. Octob. MDCCCXXIII.

INSTITUTIONES

IVRIS MOHAMMEDANI

CIRCA BELLVM CVM IIS QVI AB ISLAMO SVNT ALIENI.

I. Bellum contra eos qui ab Islamo sunt alieni est tale a Deo iniunctum officium, cui vicario modo satis fit. Quodsi pars Moslimorum illud implet, non tenentur reliqui; si vero ne unus quidem, illius neglectu crimini sunt obnoxii omnes. Oppugnare infideles oportet, etiamsi nos non primi sint aggressi.

II. Non tenentur ad bellum sacrum proficisci infantes, servi, feminae, caeci, claudi, manibus truncati. Si vero hostis in terram Mohammedanam irruit, ad eum propulsandum omnes Moslimi surgere debent. Tunc egrediatur uxor sine permissu mariti, et servus sine permissu domini.

III. Quando Moslimi ingrediuntur terram hostilem, urbemque aut arcem obsidione cingunt, invitent incolas ad Isla-

mum amplectendum. Si annuant, abstineant Moslimi ab iis debellandis; si vero recusent, ad tributum persolvendum illos vocent; quod quum solvunt, eadem iis, quae Moslimis, esto securitas, et quae Moslimi, eadem praestent illi.

IV. Haud licet debellare eos ad quos non prius invitatio ad Islamum pervenit, nisi postquam invitati fuerint.

V. Laudabile est, eos, ad quos invitatio ad Islamum prius venit, cui vero non annuerunt, iterum invitare. Si vero et tunc recusent, Moslemi, implorato contra eos divino auxilio, bellum iis inferant, impugnent eos instrumentis bellicis, comburant domos eorum, aquarum inundationes iis immittant, et corrumpant sata eorum.

VI. Non est criminisum Muslemis sagittas iaculari in hostes, etsi in iis sit captivus aut mercator Muslemus, aut si illi infantibus aut captivis Muslemis pro scutis utuntur; non abstineant propterea ab emittendis in illos telis, sed progrediantur tela in hostes iaculantes.

VII. Non est criminisum Muslemis, uxores et Corani exempla secum in expeditionem ducere, si exercitus satis fit fortis, ut illis securitatem praestare possit; in reprehensionem vero incurrunt, si illa secum ducunt cum turma, quae non sufficit ad securitatem iis praestandam. Non licet mulieri pugnare sine mariti permissu, neque servo sine permissu domini, nisi irruat hostis in terram Moslimicam.

VIII. Non decet Moslimos datam fidem fallere, aut dolose agere, aut homines mutilare, aut mulieres, senes, decrepitos, infantes, coecos, claudos, occidere, nisi unus aut alter horum consiliis suis bellum iuverit, aut mulier sit regina. Neque occidere licet insanos.

IX. Si Imamo *) visum fuerit pacem facere cum hostibus, aut cum parte eorum, idque rationibus Moslimorum conducat; non est reprehendendus. Quodsi pacem cum iis fecerit ad certum temporis spatium, tum vero intellexerit, esse e re Moslimorum, pactum rumpere; id illis renunciaret, et renovet bellum. Si autem primi dolo malo ruperint pactum, redintegret bellum, nulla prius renunciatione illis facta. Quod tamen tunc tantum fiat, si communi consensu pacem fregerint.

X. Quodsi servi hostium ad exercitum Moslimorum transeant, liberi sunt.

XI. Non est criminis, si milites Moslimi in terra hostili pabulantur, et quidquid eduliorum inveniunt, comedunt, aut lignum oleumve in suos usus convertunt, et cum armis, quae reperiunt, pugnant, et id omne quidem nulla praedae partitione facta. Neque vero de illis quidquam vendere aut commutare licet.

XII. Si quis ex hostibus Islamum amplectitur, securitatem hoc ipso obtinet pro se, pro infantibus suis minorennibus, et pro omnibus suis opibus, sive sint in manu sua, sive in manu Moslimi aut tributarii depositae.

*) Nomen Arabicum *Imam* denotat proprie *antecessorem*, quem alii sectantur ac imitantur, peculiariter qui praeit populo sacros ritus, Sacrorum antistitem. In hoc vero Tractatu per Imamum intelligitur ille, qui summa cum auctoritate toti populo praeest tam in rebus sacris, quam in civilibus et politicis, ut Imperator Osmanorum. Apud Mohammedanos enim illae dignitates in unam personam collatae sunt; quare dicere solent, Prophetam suum (Mohammedem) imitatum fuisse Mosen, qui et in rebus civilibus Israelitis praeerat et simul rationem cultus divini praescripsit non Iesum, qui regnum suum non esse huius mundi confessus est. Vid. MURADGEA D'OHSSON *Descript. Imper. Osman.* P. I. p. 144. vers. germ.

XIII. Cum regione hostili potimur, fundi eius, uxores cum foetibus, et liberi adulti tanquam praeda aerario publico addicuntur.

XIV. Non licet ab hostibus arma coëmere, aut eos illis instruere.

XV. Secundum Abu - Hanifa *), cui Deus sit propitius! haud licet captivos commutando redimere. Sed Abu - Ioseph et Mohammed **), quibus Deus sit propitius! captivos Moslimos commutando redimere permittunt; neque vero benignitas erga illos modum excedat.

XVI. Quando Imamus regionem vi armorum in potestatem suam redigit, potest eam pro arbitrio vel inter milites dividere, vel incolis possidendam relinquere, quibus tunc tributum imponat. Quodque captivos attinet, potest eos pro lubitu occidere, aut servos capere, aut liberos dimittere, ita tamen, ut eos Moslimis tributarios reddat.

XVII. Non licet captivos in terram hostilem remittere. Cum Imamus e terra hostili in terram Moslimicam est rediturus, habetque secum iumenta aliaque impedimenta, quae domum transportare nequit; illa occidantur aut comburantur,

*) Hic est pater unius de quatuor sectarum orthodoxarum inter Mohammedanos, quae inter se differunt de conclusionibus legalibus et dubiis sub disquisitionem cadentibus. Vid. de illo Ed. POCOCCI *Specim. Hist. Arab.* p. 25. et 291. edit. sec. Oxon. 1806., et CAR. HAMILTON *Discurs. praeliminar. ad Hedaya* (vid. Praefat.) Vol. I. p. XXIII. Vid. et MURADGEA D'OHSSON *Descript. Imperii Ottomanici.* P. I. p. 20. vers. german.

**) Iurisconsulti magnae inter Mohammedanos auctoritatis, qui secundo aerae Mohammedanae seculo vixere. Vid. de iis plura apud Hamiltonum l. l. p. XXXIII.

neque vero ea licet mutilare aut relinquere. Praedam non dividat in terra hostili, nec antequam in terram Moslemicam redierit. In praedae distributione auxiliares et exercitus aequas partes accipiunt.

XVIII. Si Moslemis sese iungunt auxiliares copiae in terra hostili antequam praeda in terram Moslemicam ducatur, eius sunt participes aequae atque illi. Iis qui exercitum sequuntur, nisi pugnaverint, praedae pars non debetur.

XIX. Quodsi vir liber, aut femina libera, ei qui non est Moslimus, aut singulo, aut agmini, aut praesidiis arcis urbisve alicuius securitatem promiserit; servanda est promissa securitas, nec licet ulli Moslimorum illos occidere, nisi illa sit damnosa; et tunc Imamus illam irritam declaret.

XX. Non licet tributario, aut captivo, aut mercatori, qui ad illos pervenerit, securitatem promittere. Neque licet servo, secundum Abu-Hanifa, et Abu-Ioseph, quibus Deus sit propitius! nisi herus illius ipsi pugnare permiserit. Mohammed vero, cuius Deus misereatur! securitatem a servo promissam valere statuit.

XXI. Cum Turcae in terram Romanorum (Graecorum)*) incursionem faciunt, et ex illis captivos abducunt, eorumque opes capiunt, cedunt in eorum possessionem; quodsi vero nos postea Turcis potiamur, nobis cedit, quidquid illorum invenimus. Si autem illi nostris opibus potiantur easque in

*) Nomine *Rum* intelliguntur Graeci, Imperatoribus qui Constantinopoli sedem habuere, subditi. Abulfedae *Er-Rum* est ille terrarum tractus, qui Graecis ἡ *Ἀνατολή*, unde *Natolia*, nobis vulgo *Turcia Asiatica* dicitur. Cf. A. SCHULTENSII *Ind. Geograph.* ad Vitam Saladini a se edit. voc. *Rum*, et *Rumiacorum Provinciae*.

sua terra asservant, iure eas possident. Ea terra si postea potiantur Moslimi, reperiantque illas ante praedae divisionem, redeunt ad possessores priores absque ulla, quae ab iis praestanda sit, compensatione. Si autem possessores priores sua reperiunt post factam praedae divisionem, possunt ea, si ipsis libuerit, pro pretio ab ipsis solvendo capere. Quando mercator in terra hostili emerit tale quid (quod prius Moslimus possederit), afferatque in terram Moslimorum; ille qui prius possedit potest pro lubitu sibi sumere, soluto mercatori pretio eo, quo illud emit, aut ipsi relinquere.

XXII. Quando hostes aliqua nostrarum terrarum vi armorum potiuntur; non fiunt domini manumissorum nostrorum, uxorumque nostrarum, liberorum nostrorum eorumque qui se ipsi redemerunt; nos vero si illos vicerimus illorum omnium domini evadimus.

XXIII. Quando aufugit servus Moslimus ad hostes, iique eum capiunt, non habent ius domini in eum, secundum Abu-Hanifa, cuius misereatur Deus! Verum e duorum discipulorum sententia habent ius domini in eum. Si autem iumentum ad hostes aufugerit et ab iis capitur, iure illud possident.

XXIV. Quando Imamo non suppetunt iumenta, quibus praeda avehatur, dividat eam inter milites in modum depositi, ut illam in terram Moslimicam vehant; tum illam ab iis recipiat et distribuat.

XXV. Non licet de praeda quidquam vendere ante eius distributionem. Qui ex militibus in terra hostili moritur, non habet ius in praedam; si vero quis moritur, postquam praeda in terram Moslimicam advecta est, haeredibus eius praedae portio debetur.

XXVI. Non est improbandum, si Imamus fervente proelio militibus donum extraordinarium de praeda assignet, ut eos ad pugnandum incitet, et edicat: quicumque hostem occiderit, ei sunt eius spolia. Vel dicat cohorti: assigno vobis quartam praedae partem, deducta parte quinta. Non vero assignet dona extraordinaria postquam praeda in terram Moslimicam advecta fuerit, nisi de quinta parte.

XXVII. Si militibus pugnantibus (Imamus) spolia non assignet, pertinent ad praedam in universum, e qua milites et alii aequales partes accipiunt.

XXVIII. Spolia sunt quidquid occisus vestium, armorum curruumque secum habuerit.

XXIX. Cum Moslimi terram hostilem relinquunt, haud licet iumentis de praeda pabulum praebere, neque ipsis de eadem comedere licet.

XXX. Si apud aliquem superfuerit (de praeda) pabuli aut eduliorum quidquam, id reddere debet ad reliquam praedam.

XXXI. In dividenda praeda Imamo hoc est observandum, ut seposita prius quinta eius parte, partes quatuor reliquas inter milites, qui praedam fecerunt, distribuat. Atque equiti quidem portionem duplicem, pediti vero unam tantum impertiendam esse, statuit Abu-Hanifa. Verum ex Abu-Iosephi et Mohammedis, quorum Deus misereatur! sententia, equiti triplex portio, et pediti unica debetur. Sed equiti nonnisi pro uno equo sors assignatur; et pares reputantur equi viliores et nobiliores. Pro camelo autem vel mulo sors nulla assignatur.

XXXII. Si quis terram hostilem eques ingressus fuerit, equum autem suum amittat; ei portio equitis debetur. Qui vero pedes fuerit terram hostilem ingressus, et postea equum sibi comparaverit, ei sors peditis debetur.

XXXIII. Servis, feminis, tributariis et infantibus praedae sors assignatur nulla. Attamen licet iis aliquid dono dari, quantum quidem Imamo visum fuerit.

XXXIV. Quintam praedae partem quod attinet, dividatur ea in tres partes aequales, quarum prima iis qui parentibus sunt orbat, secunda pauperibus, tertia peregrinatoribus sublevandis est destinanda. Iis accensentur pauperes e familia prophetae, qui reliquis sunt praefereendi; eorum vero ditioribus nihil detur. Quodque attinet ad mentionem Dei in praeepto de quinta praedae parte, inservit illa tantum modo auspiciando sermoni benedicendo per nomen eius *). Portio prophetae, cui sit salus! morte eius cessavit; quod ipsum valet de ea praedae parte, quam propheta, tanquam dux exercitus,

*) Praeceptum illud exstat in Corano VIII, 42., et his verbis est conceptum: *Cum praedam feceritis (in bello), scitote, quintam eius partem deberi Deo, et legato (eius) eiusque cognatis, orphanis, pauperibus, et peregrinatoribus.* Quibus verbis quum videri possit assignari et Deo ipsi praedae portionem, monetur hic, dictionem لِلّٰهِ praemissam esse tantummodo tanquam benedicendi formulam; vel, omnem illam quintam praedae partem, inter legatum Dei, s. Mohammedem, eiusque cognatos, orphanos, pauperes et peregrinatores distribuendam, pro portione Deo sacra esse habendam. Quae quum ita sint, و لِلرَّسُولِ praefixum valebit videlicet, ut vertendum sit: *quintam eius partem deberi Deo, videlicet legato eius, et quae deinceps sequuntur.*

sibi delegit (ante distributionem). Atque cognati quidem prophetae, cui sit salus! qui cum ipso viverent, praedae partem meriti sunt ob auxilium, quod ipsi praestiterunt, qui autem post eum, ob paupertatem.

XXXV. Si unus et alter in terram hostilem praedatum irruunt sine permissu Imami, et quidquam inde secum abducunt, quinta pars de eo non capitur. Si vero agmen armis instructum incursionem facit, et aliquid secum asportat, solvenda est quinta pars, etiamsi Imamus potestatem illi non fecerit.

XXXVI. Si quis Moslimus mercator ingrediatur terram hostilem (i. e. talem, quam non Moslimi tenent), haud licet ei incolarum opibus aut vitae damni quidquam inferre; si vero iis per fraudem quidquam abstulerit, fit quidem ipsi proprium; sed iubeatur illud stipitem erogare in pauperes.

XXXVII. Si quis peregrinus, qui non est Moslimus, ad nos veniat, securitatem et protectionem implorans, haud licet ei integrum annum in ditione nostra commorari, quin edicat ei Imamus, si integrum annum apud nos commoretur, imperandam ipsi esse capitis exactionem, quae, si maneat, ab eo est exigenda; tum fit tributarius in clientelam receptus; nec permittitur ei in ditionem hostilem redire. Si vero redierit, reliqueritque depositum apud Moslimum, aut tributarium in clientelam receptum, vel quod alii ipsi debent, tum, si redierit, sanguis eius sit cuiusque lubitui permissus; sua bona autem in ditione Moslimica relicta quod attinet, eorum sors pendet a sorte possessoris. Nam si in bello capitur aut occiditur, quae ipsi debentur extincta sunt, deposita autem eius addicuntur fisco. Quodsi Moslimi non in bello bonis alienorum, qui non

sunt Moslimi, potiantur, impendenda sunt in publicam utilitatem Moslimorum, haud aliter atque tributum, seu reditus regni.

XXXVIII. Omnis Arabiae ager est decumanus. Proten-ditur autem Arabia inde ab aqua Odhaib *) usque ad fines Hedschrae in terra Yemen, et a Mahrah **) usque ad fines Syriae. Territorium Iracae Arabicae vero est tributarium: protenditur autem illa inde ab aqua Odhaib usque ad clivuur Hholwanae ***), et inde ab Alatha usque ad Abbadan ****). Agri Iracae sunt possessiones incolarum, qui illos vendere, atque arbitrio et potestate libera in iis uti possunt.

XXXIX. Omnis terra, cuius incolae Islamismum amplectuntur, aut quae vi armata est occupata et inter milites distributa, est decumana. Quae vero expugnata incolis possidenda relinquitur, est tributaria.

XL. Si quis terram culturam nondum expertam colat, ea, secundum Abu-Iosephum, aestimatur e tractu vicino. Si igitur agri vicini sunt tributarii, fit talis et ipsa. Si autem agros decumanos sibi vicinos habet, fit et ipsa decumana,

*) Nomen loci in provincia Arabiae *Nedschd* (نَجْد), de quo Abul-feda in *Descript. Arab.* (in Rommelii *Commentat.* p. 82.) haec refert: „*Al-Odhaib*, quae est aqua, et quidem prima, quae occurrit in deserto homini tendenti a Cadesia ad Cufam, et volenti Meccam proficisci.“

**) Provincia Arabiae australioris, vid. Rommel. l. l. p. 32.

***) Urbs Babyloniae, s. Iracae Arabicae. Est extrema Iracae huius urbs in orientem borealem ultra Tigridem sita, unde ad montana Persiae confinia adscenditur.

****) Oppidum ad ostium Tigridis in mare Persicum se effluentis.

Ager Basrensis, eodem illo Abu - Iosepho referente, est decumanus consensu sociorum prophetae.

XLII. Mohammedes, cuius misereatur Deus! statuit, si quis terram quam nemo possidet, culturae aptam reddiderit puteo, quem foderit, aut fonte, quem in illam derivaverit, aut aquis Tigridis Euphratisve, vel alius maioris fluvii, esse eam decumanam; eam vero terram, quae culturae idonea redita fuerit canalibus a Persis effossis, qualis est Regius et Iesdedscherdicus, esse tributariam.

XLIII. Tributum, quod Omarus, cui Deus propitius sit! territorio Iracae Arabicae imposuit, tale est: Dscharib (i. e. ager qui CCCLXXXIV. modis frumenti conseri potest), et aquâ irrigatur, pendet Cafisum Haschemicum, id est Saaum*), et Dirhemum**); Dscharib terrae pastioni aptae, quinque Dirhemos; Dscharib vineae aut palmeti, decem Dirhemos. Aliis fundis pro ratione proventus tributum imponitur. Si quis fundus solvendo tributo non par sit, imminuat illud Imamus.

XLIV. Si terra tributaria aquâ inundata aut imminuta fuerit, aut segetes eius noxâ aliquâ fuerint corruptae, possessor non tenetur tributum pendere. Si vero dominus eam colere neglexerit, solvendum est ei tributum.

*) *Saa* Lexica dicunt esse mensuram aridorum, quatuor modios continentem, qualium unus $1\frac{1}{2}$ libras pondere aequat. Varias de hac mensura sententias retulit Makrizi in libro *de legalibus Arabum ponderibus et mensuris*, quem edidit O. G. Tychsen Arabice Rostoch. 1800. 8. p. 24., et Gallice vertit Silvestre de Sacy (1802. 8.) p. 38 seqq.

***) Numus argenteus, quorum XX., subinde XXV., valebant Dinaram aureum unum.

XLIV. Cum quis tributarius Islamismum amplexus fuerit, exigatur ab eo et post idem tributum, quod antea solvit.

XLV. Licet Moslimo a tributario sub clientelam recepto fundum tributarium redimere, quo facto ab emtore tributum est pendendum. Decimae de proventu terrae tributariae non penduntur.

XLVI. Epicephalium, sive capitis exactio, duplicis est generis. Est, quae imponitur mutuo consensu et pactione, ubi et quantum sit pendendum conventionione definitur.

XLVII. Aliud epicephalium est, quod prior imponit Imamus, cum infideles vicerit, eosque in suis possessionibus confirmaverit. Tunc imponat diviti, opibus conspicuo, XLVIII. Dirhemos per singulos annos, ita ut singulis mensibus quatuor Dirhemos solvat. Ei, cuius opes sunt mediocres, imponat XXIV. Dirhemos, de quibus singulis mensibus solvat duos. Pauper vero, qui operae faciundo vitam sustentat, pendat XII. Dirhemos, singulis mensibus unum.

XLVIII. Epicephalium imponatur Iudaeis et Christianis, Magis et idolorum cultoribus e barbaris; sed idolorum cultoribus inter Arabes non est imponendum, neque rebellibus.

XLIX. Epicephalium non est exigendum a feminis, neque ab infantibus, nec a mutilis, nec a coecis, nec a pauperibus, qui opus non faciunt, nec a monachis, qui hominibus sese haud immiscent (vitam solitariam degunt).

L. Si quis, qui epicephalium pendere tenetur, Islamismum amplectitur, illud protinus ei remittitur.

LI. Si quis duorum annorum epicephalia debet, illa coniunguntur ita, ut tantum unius anni epicephalium solvat.

LII. Haud licet (Christianis et Iudaeis) in ditione Moslimica nova templa aut novas synagogas condere. Si vero vetusta templa et synagogae corruant, illa restituere licet.

LIII. Tenentur tributarii in clientelam recepti a Moslimis sese distinguere in vestitu, in iumentis, in ephippiis, et pileis; neque equis vehi, neque arma gerere iis licet.

LIV. Si quis epicephalium solvere recusaverit, aut Moslimum occiderit, aut prophetam cui sit pux! verbis probrosis petiverit, aut cum Moslima scortatus fuerit, tali delicto pactum eius non rumpitur. Non irritum fit pactum, nisi in terra non Moslimica sedem figat, aut locum aliquem (quem Moslimi tenent) expugnet, et adversus nos bellum gerat.

LV. Si quis ab Islamo deficit, exponatur ei doctrina Islamica, et si in ea ipsi dubii aliquid sit, edoceatur, ipse vero triduum concludatur in carcere. Quodsi ad Islamum redierit bene est, si non, occidatur. Si quis talem, qui ab Islamo defecerit, occidat antequam doctrina Islamica ei exposita sit, magnopere quidem id est improbandum, neque tamen propterea adversus illum, qui eum occidit, est quidquam decernendum.

LVI. Mulier si ab Islamo defecerit, non occidatur, sed in carcere detineatur dum ad Islamum redierit.

LVII. Qui ab Islamo deficit, hoc ipso amittit opum suarum possessionem, quam tamen recuperat, si ad Islamum redierit.

LVIII. Cum aliquis, qui ab Islamo desciverit, talis moritur occiditurve, ea quae acquisivit dum Islamum professus est, transeunt ad haeredes suos Moslimicos. Illa vero quae

acquisivit, dum ab Islamo defecit, in aerarium publicum sunt transferenda.

LIX. Si aliquis qui ab Islamo descivit, in terra non Moslimica sedem figit, et iudex decrevit, illum infidelibus sese adiunxisse, liberi sunt servi eius, qui post mortem demum illius manumittendi fuissent, liberae item sunt matres liberorum eius, nec solvenda sunt, quae ipsi debentur. Quae vero acquisivit dum Islamo addictus fuit, transeunt ad haeredes suos Moslimicos. Aes alienum quod contraxit, dum Islamo addictus fuit, persolvendum est de eo, quod sibi acquisivit, dum Moslimus fuit; quod vero aeris alieni contraxit postquam defecit, solvendum est de eo, quod ab illo inde tempore sibi acquisivit.

LX. Cum quis aliquid emere, aut vendere, aut de suis opibus quidquam aliam in rem impendere instituerit, id, dum in defectione ab Islamo est, irritum manet. Cum vero ad Islamum redierit, omnia illa rata fiunt. Quodsi in terra non Moslimica moritur aut occiditur, pacta quae inivit, secundum Abu-Hanifa, sunt irrita. Si aliquis qui a fide defecit, postquam decretum fuerit, eum sese infidelibus adiunxisse, redeat Moslimus in terram Moslimicam, potest quae de suis opibus in manibus haeredum suorum invenit, sibi vindicare. Si femina, quae ab Islamo defecit, dum in defectione est, de suis opibus quidquam in certos usus impendi statuit, id ratum haberi potest.

LXI. Christiani tribus Tagleb pendant eleemosynae duplum, quod pendunt Moslimi, exigaturque quoque ab eorum mulieribus, sed non item ab infantibus. Quidquid tributi colligit Imamus, quodque de Taglebitis exigit, tum quae

ipsi peregrini, qui non sunt Moslimi, dona mittunt, atque epicephalium, impendere debet in publicas Moslimorum utilitates, in munienda igitur loca hostibus exposita, pontes aedificandos, in salaria sustentandis magistratibus, praefectis et viris doctis Moslimicis necessaria, in stipendia denique militibus eorumque posteris persolvenda.

LXII. Quodsi pars Moslimorum ab imperio deficiat, et provincia aliqua potiatur, invitet eos Imamus, ut redeant ad communitatem et societatem reliquorum civium, illosque ab errore monitis revocare studeat, neque priusquam illi primi pugnam inferant, dimicationem cum iis subeat. Tum vero ita cum iis pugnet, ut eorum catervas dissipet, atque si iis exercitus sit, [ad quem vulnerati ipsorum sese recipiant] hos statim trucidet et fugientes persequatur. Si autem illis non est exercitus, eorum vulneratos neque occidat, neque fugientes persequatur, neque liberos captivos abducat, neque opes eorum pro praeda auferat.

LXIII. Haud est nefas in pugnando cum illis eorum armis nos uti; si Moslimis ea opus sint.

LXIV. Opes eorum Imamus asservatas retineat, nec eos illis reddat, neque distribuat, dum resipiscant (ad obsequium redeant); tunc eas illis reddat.

LXV. Si rebelles in terra, quam occuparunt, tributum decimasque exegerunt, ea Imamus non exigat secunda vice. Quodsi rebelles vectigalia in legitimos usus impenderunt, qui illa solverunt debito suo satisfecisse sunt reputandi; sin minus, edoceat (Imamus) populum suum, quid Deo O. M. debeant.

E LIBRO
QVI INSRIBITVR
THESAVRVS REGVM,
AVCTORE
SEIID ALI HAMADANENSI
CVIVS SEPVLCHRVM SANCTVM HABEATVR.

Hae sunt conditiones, quas Omarus, cui Deus sitpropitius! in constitutione sua de iure tributariorum ipsis scripsit, ita ut, si illas fefellerint, vita et opes eorum promiscui iuris fiant.

Prima est, ne in terra Moslimica nova templa novasque synagogas erigant.

Secunda ne collapsa restituant.

Tertia, ne prohibeant Moslimos iter facientes, ut ad illa divertant (sive, illis pro diversoriis publicis utantur).

Quarta, ne detrectent Moslimos per triduum hospitio apud se recipere.

Quinta, ne res Moslimorum explorent, earumque statum infidelibus referant.

Sexta, ne si quis e propinquis eorum Islamismum amplecti velit, eum prohibeant.

Septima, ut Moslimos honorent.

Octava, ut Moslimis, tales si adsint, sedes suas concedant; sunt enim illorum sedes.

Nona, ne in vestitu et ornatu se Moslimis assimilent.

Decima, ne sibi nomina Moslimorum imponant.

Undecima, ne vehantur equis ephippiis instratis et frenatis.

Duodecima, ne arcus, sagittas, enses, et alia huiusmodi gerant.

Decima tertia, ne annulos signatorios gerant, quibus sint palae et sculpturae.

Decima quarta, ne vinum vendant, nec publice bibant.

Decima quinta, ne utantur vestitu idololatrarum.

Decima sexta, ne ostendant mores et consuetudines idololatrarum.

Decima septima, ne emant domos et aedes in vicinia Moslimorum.

Decima octava, ne mortuos suos prope sepulchra Moslimorum sepeliant.

Decima nona, ne ululatus tollant, si ipsis adversi quid accidat, nec palam ploratus faciant in funere propinquorum suorum.

Vicesima, ne emant servos Moslimos.

Addit in fine constitutionis, si unum alteramve illarum conditionum fefellerint, licere Moslimis eos necare, nullo, quo caedes redimatur, pretio ab illis exigendo.

G L O S S A R I U M

A R A B I C O - L A T I N U M .

Signa et Notae compendiariae, quae in hoc Glossario passim occurrunt, explicatae sunt in limine Glossarii, quod Institutionibus nostris ad fundamenta linguae Arabicae est adiectum.

ا

أَبَفَ Fut. A. et I. Aufugit servus.

أَبُو حَنِيفَةَ Nom. propr. Antistitis, unius ex IV, qui sectas instituerunt primarias Muhammedanismi; vid. not. ad vers. latin. p. 4.

أَبُو يُوسُفَ Nom. propr. Iuriconsulti celebris, vid. not. ad vers. latin. p. 4.

أَبَى Fut. A. et I. Recusavit, noluit, detrectavit.

وَقَفَ vid. اتَّفَقَ.

أَثَمَ Fut. A. Iniquitatem commisit, culpam commeruit, peccavit.

أَحَدَ Unus, unicus.

أَخَذَ Fut. O. Cepit, accepit, sumsit,prehendit, comprehendit, continuit.

آخِرَ Ag. Conj. I. Posterior, postremus, extremus; postremum, finis.

أَدَاءَ Solutio, praestatio; res quae persolvitur, penditur, aut quae debita praestatur. R. أَدَى II. persolvit, praestitit quod debebat.

إِذَا Quum, si, temporis futuri.

أُذُنَ Auris.

أُذُنَ et أُذُنَ Aures praebuit, auribus captavit, audivit. أُذِنَ et أَمِنَ et permisit, veniam concessit, li-

citum fecit, ^{أذن} permissio,
venia, licentia.

^{أمر} Fut. I. Ligavit, constrinxit;
cepit captivum, et captivum
abduxit. ^{أسير} Bello captus,
Collect. ^{أسارى} et ^{أسارى}.

^{اسم} Nomen. R. ^{سبي}.

^{أوف} vid.

^{أكل} Fut. O. Edit, comedit.

^{أم} Fut. O. Petivit, contendit ali-
quo; praeivit exemplo suo do-
cuitque et praecepit quid fa-
ciendum, praefuit.

^{أمام} Praeses, praepositus, ante-
cessor, vid. not. ad vers. latin.
p. 3.

^{أمر} Fut. O. Mandavit, jussit,
praecepit.

^{أمن} Fidit, confisus, nixus fuit;
cc ^{على}.

^{أمن} Securus tutusque, sine metu
fuit. IV. ^{آمن} securum tutum-
que reddidit, protexit, cca;
et fidem habuit, credidit illi
in eo quod dixit, cc ^{على} p. X.
securitatem et protectionem
imploravit.

^{أمهات} Pl. ^{أمهات} Mater.

^{انسان} Homo, vir et femina.

^{أخذ} Populus, homines qui ad ali-
quem vel hominem vel locum,
vel ad regimen, professionem
et institutum aliquod pertinent.

^{أخذ الحرب}, ^{أخذ الكتاب}, vid.
in حرب et كتب.

^{أو} Sive, aut.

^{أوف} seu ^{أيف} Noxam passus est.

^{آفة} Noxa, damnum.

ب

^{بئر}, Puteus.

^{بأس} Strenuitas, fortitudo, au-
dacia; it. vehementia, adver-
sitas, malum, injuria.

^{بدأ} Incepit, exorsus fuit, primus
et primum fecit; cc ^{ب r vel c.}
Fut., et c a p. VIII. coepit,
exorsus fuit.

^{بدل} Mutavit, permutavit, substi-
tuit. II. id.

^{بدل} Munifice dedit, donavit, ero-
gavit, pependit.

^{بهرزون}, ^{بهرزون}, et ^{بهرزون}, e Persico ^{بهرزون}

equus Turcicus; *it.* quodvis iumentum, tam onerarium, quam quo quis vehitur.

بَرَكَ V. Bene precatus est, laudavit.

بَصْرَةَ *Nom. propr. urbis Babylo-*
niae, Basra.

بَطَّلَ Fut. O. Vanus, nihil, frustra et incassum fuit vel evasit.

بَعِيرٍ Iumentum omne onerarium, *speciat.* camelus asinusque.

بَغَى Modum transgressus fuit, a vero et iusto deflexit, insolens fuit; *it.* petiit, expetivit, quaesivit; VIII. expetitur quaesitumve fuit; *it.* convenit, decuit.

بَغَى Insolentia, rebellio.

بَقِيَ Fut. I. Reliquus, superstes fuit.

بَائِبٍ *pro* بَائِيٍّ Plur. بَائِبِينَ Reliquus, superstes.

بَكَى Fut. I. Flevit, deflevit.

بَلَدَ Substitit, commoratus fuit *in loco.*

بَلَدٌ Pars terrae habitatae, provincia, urbs, oppidum.

بَلَدَةٌ Provincia, urbs, oppidum.

بَلَغَ Fut. O. Pervenit *ad aliquem.*

بَنَى Fut. I. Struxit, aedificavit, condidit.

بَانَ Fut. O. Apparuit, manifestus fuit. IV. communis juris fecit *rem*, et *cujusque* voluntati permisit.

مُبَانٍ Cujusque cupiditati permessa *res.*

بَاعَ Fut. I. Vendidit *et* emit.

بَيْعٍ Venditio.

بَيْعَةٌ Pl. بَيْعٍ Templum Christianorum, ecclesia.

بَيْنَ Separatio, distantia. بَيْنَ Inter, in medio.

ت

تَبِعَ Fut. A. Sequutus, insequutus, persequutus fuit. VIII. id.

تَجَرَ Fut. O. Mercaturam exercuit.

تَاجِرٍ Mercator.

تَرَسَ Scutum, clypeus.

تَرَسَ Clypeum induit. V. Scuto indutus tectusque fuit.

تَرَكَ Reliquit, missum fecit, sivit, intermisit *aliquid.* تَرَكَ *Nom. act.*

تُرْكِي Plur. اَتْرَاكِي Turcae, gens inter Chorasmios et extremi Orientis Tataros.

عَلَا *vid.* تَعَالَى

تَعَلَّبَ Nom. propr. tribus Arabicae

تَمَّ Fut. I. Totus, integer, perfectus, absolutus fuit.

تَمَامَ Complementum, integritas, finis.

تَابَ Fut. O. Resipuit, reversus conversusque fuit a peccatis *ad Deum.*

ث

تَغَرَّ Fut. A. Fissus fuit.

تَغْوَرَّ Pl. تَغْوَرُّ Fissura montis; *it.* locus regionis hostico proximus.

تَمَنَّ Pretium.

تَمَتَّى Fut. I. Flexit, inflexit, duplicavit, iteravit, repetivit.

ثَانِيَانِ Duo. ثَانٍ pro ثَانِيٍ Secundus; ثَانِيَا secunda vice.

ثَوْبٍ Pl. ثِيَابٍ Vestis, vestimentum; *fere interior vestis.*

ج

جَبَا *ultima* و *et* و Congregavit; *it.* collegit tributum.

جَدَّ Fut. I. Novus fuit II. Renovavit, novum fecit.

جَرِيْبٌ Mensura seu certa quantitas frumenti *et* terrae; *scil.* pondus 4 قَفِيْزٍ, seu 384 مَدَّ modiorum; *it.* ager, qui tanta frumenti copia conseri potest.

جَرَحَ Vulneravit.

جَرِيْحٌ Vulneratus.

جَرَى Fut. I. Fluxit, cucurrit.

جَارِيَةٌ Quod currit, in usu est, fieri solet.

جَزَأَ Fut. O. Subiugavit, subegit; *it.* pensavit, retribuit; *it.* satisfecit, suffecit; IV. suffecit.

جَزِيَةٌ Tributum, *peculiariter*, quod a Iudaeis et Christianis quotannis penditur; *quia est pro victis et corporum loco.* Cf. Ios. DE HAMMER *des Osman. Reichs Staatsverfass.* P. I. p. 212.

جَسَّ Fut. O. Tetigit, palpavit; *it.* palpitando inquisivit, et cognoscere instituit, *ut venam aegroti*; captavit exploravitque nuncium *ut explorator*, V. id.

جِسْرٌ Pl. جَسُورٌ Pons.

جَعَلَ Fut. A. Posuit, collocavit, constituit.

جَاسَ Sedit, consedit, discubuit.

مَاجِيسٌ Pl. مَاجِيسٌ Locus et tempus sedendi, sedes.

جَمَعَ Collegit, congregavit; IV. consensit, assensus fuit. VIII. Congregatus fuit, convenit eodem loco; *it.* convenit sententia quorundam, in eadem sententia fuit.

جَمَعَ Turba, multitudo hominum.

جَمَاعَةٌ i. q. praeced.

جَمِعَ Collectus, congregatus; *it.* omnis, cunctus.

جَمَلَةٌ Summa, aggregatum rerum, universitas, omnis.

جَنَّ Fut. O. Texit. Pass. Daemone obsessus et insanus fuit ac furiosus.

مَاجِنُونٌ Daemone obsessus, insanus, furens, maniacus.

جَنَدٌ Fut. A. Diligentia ac studio usus fuit, laboravit. III. Certavit, bellum gessit, peculiariter contra infideles ad proferenda religionis pomoeria.

جَهَادٌ Certamen, *special.* cum hominibus a fide Mohammedana alienis; bellum sacrum.

جَهَرَ Fut. A. Irruit in saucium properans necare ipsum, *cc* على. II. Expetivit, instruxit suo apparatu et instrumento aliquem; *it.* misit *turmam*, *exercitum*, *cc ar.* et على p. IV. i. q. *Conj. I.*; *it.* fugit.

جَابَ Fut. O. et I. Pervasit, pertransivit *regionem*. IV. Responsum reddidit (*q. d.* fecit, sivit transire, non repulit), *ccap* et *c* الى *r.*; *it.* annuit, concessit.

جَارَ Fut. O. Deflexit a via. III. Vicinus fuit.

جَوَارٌ Vicinia.

جَازَ Fut. O. Ivit, abivit, transivit; *it.* licitum, conveniens fuit.

ح

حَبَّ Fut. I. Amavit, cupivit, voluit.

حَبَسَ Fut. I. Retinuit, continuit; conclusit et incarcerationavit.

حَتَّى Usque, donec.

^{٥٠}حَجْرٌ *Nom. propr.* oppidi Iemamae, regionis Arabiae.

^٣حَدٌّ *Finis, terminus, limes.*

حَدَّثَ *De novo et primum extitit res. IV. Produxit, fecitque existere quod non erat; unde*

Nom. act. أَحَدَّثَ.

حَرَّرَ *pro* حَرَّرَ *Fut. A.* Liber evasit e servo, talisve fuit.

^٢حَرٌّ *contr.* عَبْدٌ ^{٥٠}عَبْدٌ *Liber, non servus, et γνήσιος, ingenuus, non spurcius, liberalibus natus parentibus, Collect.* أحرار.

حَرَّبَ *Fut. O.* Opibus exuit et spoliavit alium; *it.* acuit gladium, bellum gessit. III. Pugnavit, bellum gessit; adversatus fuit, repugnavit.

حَرَبٌ *Bellum.* دَارُ الْحَرَبِ *Terra hostilis, hosticum.*

^٢حَرَبِيٌّ *Qui terrae hostilis est, hostis, omnis qui nec addictus est Islamo, nec in clientelam Muslimorum foedere est receptus.*

حَرَزَ *Custodivit; حَرَزٌ firmus munitusque fuit. IV. In tuto collocavit.*

حَرَصَ *Fut. I.* Avidè cupivit. II. Avidum cupidumve reddidit, incitavit.

حَرَقَ *Fut. I. et O.* Ussit. II. Valde et frequenter ussit combustitque.

حَرَّمَ *Fut. I.* Prohibuit. حَرَمٌ *Ve- titum et illicitum fuit, cc* عَلِيٌّ *p. VIII. Verecundum sese gessit erga aliquem cc ap.*

حَسَبَ *Fut. O.* Computavit, reputavit, cogitavit. حَسِبَ *Fut. A. et I.* Putavit, opinatus fuit.

حَسَبٌ *Nom. act. praec.* بِحَسَبِ

Secundum, juxta. عَلِيٌّ حَسِبَ *Pro ratione. حَسْبِيَا* *Quatenus, secundum quod.*

حَصَرَ *Fut. O.* Arcte circumdedit, obsedit. III. Obsidione cinxit urbem, hostem.

حَصِنَ *Firmus munitusque fuit.*

^٥حِصْنٌ *Munimentum, arx.*

حَضَرَ *Fut. O.* Praesens fuit.

^٥مَحْضُورٌ *Praesens.*

^٥حَطَبٌ *Ligna, materia foci.*

حَفَرَ Fodit puteum. VIII. id.

حَقَّق Fut. O. Necessarius, dignus et idoneus fuit. X. Dignus et meritus fuit; jure debetur.

حَقَّ Ius, quod jure debetur.

حَكَّمَ Fut. O. Potestatem et imperium exercuit *in alios*.

حَاكِم Iudex, magistratus.

حَلَّ Fut. O. Solvit nodum. Fut. I. Licuit, fas fuit; *it.* solum fuit *debitum*, solvit mulctam.

حُلَّوَان Nom. propr. urbis Babyloniae s Iracae Arabicae. Est extrema Iracae hujus urbs in orientem borealem ultra Tigridem sita.

حَمَدَ Laudavit.

مُحَمَّدٌ Multa laude dignus; *et* nom. propr. viri.

حَمَلَ Fut. I. Portavit, sublatumque gestavit *onus in capite, dorso*.

حَمْلٌ, حَمَلٌ Fructus qui in utero gestatur, *vel* in arbore.

حَمُولَةٌ Iumentum onerarium.

حَاجَ Fut. Opus et necesse habuit, *cc.* الى *vel* ان Verbi. VIII. id.

حَالَ Fut. O. Versus mutatusque fuit, *it.* uno extitit anno, anniculus fuit.

حَالَ Status, dispositio, modus.

حَوْلٌ Annus.

حَبَّوْ pro حَبَّيْ, *et hoc pro* حَبَّوْ Fut. A. Vixit. IV. Vivificavit; *it.* terram culturam nondum expertam coluit et foecundam reddidit.

حَبِيرٌ Area omnisque tractus ad domum spectans; *et* tractus ac plaga *in genere*.

خ

خَبَّرَ Fut. O. Scivit, cognovit, rescivit. IV. Indicavit, renuntiavit, *ccap et* ب r.

خَتَمَ Sigillavit, obsignavit.

خَاتِمٌ Sigillum, annulus signatorius.

خَرَجَ Fut. O. Exivit, prodiit, *etiam* hostili animo contra alium, *cc* على. IV. Eduxit. X. Eduxit, extraxit.

خَرَاجٌ Proventus, reditus, *pecul.* regni; *it.* tributum, *praesertim* illud, quod pro fundis penditur. Vid. Ios. DE HAMMER *des Osman. Reichs Staatsverfass.* P. I. p. 213.

خَرَاجِيٌّ Tributarius.

خَطَرَ Fut. I. In dextram et sinistram jactavit, vibravit, sursum deorsumque motitavit.

خَطَرَ In dignitate, existimatione, gratia fuit.

خَطَرَ Periculum, discrimen; fortuna et alea; *it.* dignitas, existimatio, gratia.

خَاطَ Fut. I. Miscuit, immiscuit.

III. Immiscuitque se *rebus hominibusve*; *aut res* inter se commiscuit, *c c a p*, *vel r.*

خَلَفَ Vexit post *vel pone alium*, in locum successit ei. III. Adversatus fuit, dissensit, contradixit, repugnavit, rebellavit. IV. Fefellit fidem aut expectationem.

خَمَرَ Fut. O. et I. Operuit, textit, abdidit; *it.* fermentavit *masam*.

خَمَرَ Vinum, *a fermentatione aut mentis turbatione dictum*.

خَمْسَ Quinque. خَمْسَ Pars quinta.

خَمَسَ Fut. O. Quintam cepit partem.

خَانَ Fut. O. Decepit, perfidus fuit *in eo quod creditum erat*; *it.* violavit pactum.

خِيَانَةَ Fraus, perfidia.

خَانَ Fut. I. Bene habuit, bono statu fuit; *it.* praestitit *aliis*,

cc عَالَى *et transit.* praehabuit elegitque *prae aliis*, *cc a p* *et*

عَالَى *r.* VIII. Elegit sibi.

خِيَارَ Electio, arbitrium.

خَيْلَ Equi et equites.

د

دَبَرَ Pone fuit, successit; *it.* retulit *dictum factumve* post alicujus mortem. II. Disposuit, instituit, rexit, moderatus fuit *rem*, *pecul.* respiciens finem; *it.* manumisit *servum* post domini mortem.

مَدَبَرَ Servus cui libertas post domini mortem promissa est, manumissus post domini mortem.

دَجَلَةٌ et دَجَلَةٌ Tigris fluvius.

دَخَلَ Fut. O. Intravit *domum*, *terram c c a r.*; *it.* immisit se *aliis cc* فِي, venit in numerum,

accensetur. VI. In invicem ingressi immissive fuerunt, penetrarunt invicem.

دَرَعَمَ (*fors. e Graeco Δραχμή*) Pl.

⁵دَرَاهِمٌ *et* ⁵دَرَاهِمِمْ Numisma argenteum, qualia XX, subinde XXV, valebant ⁵دِينَارٌ aureum unum.

⁵دَعَا (*pro* ⁵دَعَوٌ) *Fut. O.* Vocavit, advocavit, invitavit.

⁵دَعْوَةٌ *Vocatio, invitatio.*

⁵دَفَعَ *Fut. A.* ⁵دَفْعٌ *Nom. Act.* Trusit, pepulit, repulit, propulsavit; *it. dedit; tradidit.*

⁵دَفَنٌ *Fut. I.* Occultavit, textit, recondidit, *pecul.* sub terra, sepelivit.

⁵دَمٌ *et* ⁵دَمًا (*pro* ⁵دَمَوٌ) Sanguis, vita. *Pl. دَمَاءٌ.*

⁵دَخَنٌ *Unxit, inunxit caput. II.* Oleum usurpavit.

⁵دُخْنٌ Oleum quod inungitur, *pec. arte compositum unguentum; etiam butyrum, adeps, quo quid imbuitur.*

⁵دَارٌ *Fut. O.* Circumivit, *gyrum* egit.

⁵دَارٌ Domus, habitaculum, locus habitatus, regio. ⁵دَارُ الْحَرْبِ *vid. حَرْبٌ.*

⁵دَيْنٌ *Debitum creditumve; aes*

alienum, pec. cui solvendo certus praefixus est terminus.

⁵دِينَارٌ Nummus aureus, *pec. qui vulgo Ducatus dicitur.*

⁵دِيْنَةٌ *Piaculum caedis, rad. ودى.*

ذ

⁵ذَبَحَ *Fut. A.* Iugulavit, mactavit.

⁵ذَخَرَ *Fut. O.* Reposuit in futuri temporis usum.

⁵ذَخِيرَةٌ *Res reposita, thesaurus.*

⁵ذَرَأَ *Fut. O.* Procreavit.

⁵ذُرِّيَّةٌ *Pl. ذُرَارِيٌّ Progenies, liberi.*

⁵ذَكَرَ *Fut. O.* Meminit, memoravit corde vel lingua.

⁵ذِكْرٌ *Memoria, commemoratio, fama, laudatio.*

⁵ذَمٌ *IV. Protexit et in clientelam accepit.*

⁵ذِمَّةٌ *Clientela, fides, securitas vitae et opum; foedus quo quis in clientelam recipitur.*

⁵ذِمِّيٌّ *Cliens, in fidem receptus, pecul. tributarius, qui clientela gaudet.*

رَأَى *Fut. A.* Vidit, novit, scivit;
it. visum ipsi fuit, putavit esse.

رَأَى *Id* quod videtur, consilium, opinio.

رَبَعَ *Quartus* fuit; *it.* quartam bonorum aut spoliū partem accepit.

رَبَعَ *Pars* quarta. *أَرْبَعَةٌ Masc.* Quatuor.

رَجَعَ *Fut. I.* Rediit, reversus fuit. VIII. Reduxit, reportavit, rem datam recepit.

رَجَلَ *Pedes* fuit.

رَجَلَ *Pedes*, qui jumento destituitur; *oppos.* قَارِسٌ *eques.*

رَحَلَ *Fut. A. et O.* Instruxit camelam sellā, oneravit sarcinā, stratis.

رَاحِلَةٌ *Iumentum* vectarium ex camelorum genere.

رَحِمَ *Misertus* fuit; propitius et tenero animi affectu fuit, *ccap.*

رَدَّ *Fut. O.* Reddidit, *ccar*; reduxit, remisit, restituit. VIII. Retroversus fuit, defecit, *pec.* a religione.

مَرْتَدٌ *Desertor* religionis, apostata.

رَدَّ *Iuvis*, corroboravit, fulcivit. رَدُّ *auxilium*, copiae auxiliares.

رَزَقَ *Largitus* fuit ac praebuit, *spec.* quod vitae necessarium, sustentavit.

رَزَقَ *Plur.* *أَرْزَاقٌ* *Quicquid* prodest; *pec.* sustentaculum vitae, stipendium, commeatus, donum.

رَسَلَ *Nuncium* misit. IV. Misit *legatum*, rem; dimisit *hominem*, *jumentum*.

رَسُولٌ *Missus*, legatus.

رَسَمَ *Fut. O.* Signavit, scripsit; *it.* vestigia terrae impressit *camelus*.

رَسُومٌ *Vestigia*, signa; *it.* modi, consuetudines.

رَضِيَ *Fut. A.* Gratum habuit, placuit sibi, contentus fuit, acquievit; *it.* gratuito dedit, *ccap.* VI. Sibi invicem placere studuerunt, inter se conveniunt; *hinc Nom. act.* تَمَّ اِضْمِيٌّ *mutuus consensus.*

رَطِبَ Humidus, mollis; recens fuit.

رَطِيَّةٌ Terra humida, aqua irrigata.

رَقِيٌّ Fut. I. Tenuis fuit. IV. Tenuem effecit. *it.* in servitutum redegit; in servum mancipiumque cepit.

رَكِبَ Fut. A. Vectus fuit, inequitavit, insedit.

رَمَكَبٌ Vehiculum, currus, jumentum, navis.

رَمَى Fut. I. Iecit, projecit, sagittas jaculatus est.

رَعِبَ Fut. A. Timuit, reveritus est.

رَعْبَانٌ Monachus Christianus.

رَأَى Fut. O. Petiit, quaesivit. IV.

أَرَادَ Voluit.

رُومٌ Romani, seu potius Græci imperio Romano olim subditi. Cf. Not. ad vers. Lat. p. 5.

ز

زَرَعَ Seminavit, consevit.

زَرْعٌ Pl. زُرْعٌ Sementis, semen, satum, seges.

زَكَا Accrevit, auctus fuit; *it.* convenit, decuit; *it.* purus, pius justusque fuit.

زَكَاةٌ et زَكْوَةٌ Quod de opibus ex lege datur ac consecratur Deo; *it.* stipes in pauperes erogata, eleemosyna.

زَمَنٌ Tempus et ætatis noxâ affectum aut ex onere nimio læsum fuit animal.

زَمِنٌ Corpore læsus, mutilus.

زَنَى Fut. I. Coivit, scortatus fuit.

زَوْجٌ Par, compar, duorum alter; conjux, maritus. زَوْجَةٌ Uxor.

زَالَ Fut. O. et A. Abiit loco, defecit; *it.* desiit, cessavit.

زَيٌّ Pl. أَزْيَاءٌ Habitus, forma; *it.* vestitus.

زَانَ Fut. I. Ornavit, compsit.

زِينَةٌ Ornamentum, id quo quis ornatur, ut vestes, monilia.

س

سَبَّ Fut. O. Secuit, resecurit; *it.* sauciavit et lingua confodit, maledixit, probrosis verbis petivit.

سَبَّ IV. Manavit.

سَبَّ Via. اَيْنَ اَلْسَبِيلِ Viator.

سَبَّ Fut. I. Captivum fecit abduxitque *hostem*.

سَبَّ Captus, captivus.

سَبَّ Arcanum, secretum; *it.* sepulchrum.

سَبَّ Fut. O. Ephippio instruxit instravitque equum.

سَبَّ Pl. سَبَّ Ephippium.

سَبَّ Ephippio instratus equus.

سَبَّ et سَبَّ Pars legionis, cohors, *pecul.* hominum; equitum turma a 300 ad 500.

سَبَّ Abiit ad iter, profectus fuit. III. Iter fecit, *fere* cum aliis.

Partic. مَسَابِر.

سَقَطَ Cecidit, excidit. عَنِ

سَقَطَ Cadit scil. فَرَضَ in-junctum officium, *a reliquis*, i. e. reliqui non tenentur illud praestare.

سَكَنَ Quietus, firmus ac stabilis fuit, habitavit. سَكَنَ Pauper et miser fuit.

مَسْكِنٌ Plur. مَسَاكِينٌ Locus quietis, habitaculum, mansio, domus.

مَسْكِينٌ, مَسْكِينٌ, Pl. مَسَاكِينٌ Pauper, egenus, miser.

سَلَبَ Rapuit, eripuit, spoliavit.

سَلَبَ Res rapta, spolia.

سَلَبَ Pl. سِلَاحٌ Arma, *pec.* gladius, arcus et fustis.

سَلَّمَ Fut. I. Salutem pacemve impertivit, submitit se. سَلَّمَ In-

teger a noxa, incolumis salvusque fuit. II. Salutavit, salutem dixit, bene precatus est *sancti viri memoriae*. IV. Salutem, pacem et incolumitatem ingressus fuit; se dedit, submititque imperio; *it.* commisit res suas Deo. *Infin.* اَسْلَمَ

praemisso *Articulo* اَلْاِسْلَامُ Religio Mohammedica. *Partic.*

مُسْلِمٌ Mohammedicae religionis assecla.

سَمِيَ Altus fuit, eminuit. II. No-

minavit, nomen *ei* imposuit. V. Nomen sibi imposuit.

سَمِيَ, سَمِيَ Nomen.

سَنَةٌ Vetustus fuit.

سَنَةٌ pro سَنِيَّةٌ Annus.

سَيِّمٌ IV. Sortem jecit.

سَيِّمٌ, Pl. سَيِّمَاتٌ Sagitta, tum
jaculatoria, tum aleatoria; it.
sors, portio.

سَوَاءٌ Aequalis, rectus, par.

سَوْدٌ Niger fuit, nigricavit.

سَوَادٌ Nigredo; it. opes multae,
turba et multitudo hominum,
et omnis multus numerus, quod
illa eminens nigra apparent.
It. Pagi et territorium Cufae
et Basrae, quin pagi et villae
per totam Babyloniam.

سَوِيٌّ Praeter, citra.

سَأَى Fut. O. Propulit, egit.

سَأَاةٌ Postrema acies exercitus.

سَيِّدٌ Dominus, princeps; it. no-
men proprium viri.

سَارٌ Fut. I. Incessit, profectus
fuit, vixit; et obtinuit mos.

سَيِّرٌ Incessus, profectio, iter. HAM-
MILTON Hedaya Vol. II, p. 139.

legit سَيَّرٌ Seyir, quod dicit esse
Pluralem nominis سَيِّرَةٌ, which

in its primitive sense, signifies
regulation, in matters spiritual
and temporal. Seyir, in the
language of Law, more espe-
cially applies to the institutes
of the Prophet in his wars.⁴⁴

Hinc Al-Seyir, السَّيْرِ reddidit
Institutes. In nostris codicibus
vero scribitur سَيِّرٌ.

سَيِّفٌ Pl. سَيِّفَاتٌ Ensis.

ش

شَامٌ Sinister fuit, a sinistris fuit.

شَامٌ Pars sinistra. الشَّامُ Syria,
quod Arabibus, facie ad orien-
tem solem conversa, ad sini-
stram est.

شَبَّهَ II. Assimilavit, comparavit;
it. dissimulavit et incertum red-
didit.

شَبِيهَةٌ Res dubia, dubitatio.

شَجَرَ Pl. أشجار Arbor.

شَدَّ Fut. O. Corroboravit, mu-
nivit.

شَرَبٌ Bibit.

شَرَطَ Fut. O. et I. Stipulatus fuit,
conditionem praefinivit.

شَرِيطَةٌ Pl. شَرِيطَاتٌ Conditio.

شَرِكٌ Fut. A. Socius, consors fuit.

III. Socius ac consors fuit *alteri*, particeps ejusdem rei, consortium *cum eo, ut in mercatu negotiove cum eo* inivit. IV. Consortem et participem fecit *c cap et قى r; pec.* socios consortesque addidit Deo.

شَرِكٌ Communio, consortium; *it.* fides, qua Deo socius tribuitur.

شَهْرٌ Mensis.

شَاءَ Fut. يَشَاءُ Voluit.

شَيْءٌ Res, aliquid, quidquam.

شَاحٌ Fut. I. Consenuit, senex fuit.

شَيْخٌ Senex, senior; *it.* Doctor, aut auctoritate, principatu, pietate et arte conspicuus. *Est titulus et nomen honoris, ut Hispanis Señor.*

ص

صَبِيٌّ Pl. صَبِيَّانٌ Puer, adolescentulus.

صَحٌّ Fut. I. Sanus, integer, perfectus, vitii expers, verus fuit; convaluit; *it.* validum mansit *pactum.*

صَاحِبٌ Fut. A. Familiariter cum alio vixit, conversatus est, socius se alicui adjunxit.

صَاحِبٌ Socius, comes; *it.* herus, dominus, praefectus; *it.* praeditus aliqua re. *De vario hujus vocis usu vid. SCHULTENS ad Harir. II. p. 120.*

صَاحِبَةٌ Societas, consortium. *It. Pl. praeced. صَاحِبٌ, socii, praesertim Mohammedis.*

صَاحَفٌ IV. Paginas scriptave collegit.

صَاحِفَةٌ Pl. صَاحِفٌ Liber, folium, pagina.

مَصَاحِفٌ, مَصَاحِفٌ, Pl. مَصَاحِفٌ Codex, liber, quaternio. *Praemisso articulo Coranus, ejusve codex.*

صَدِيقٌ Verax, ingenuus fuit, sincere recteque egit. V. Eleemosynam, aut quod deberetur Deo, largitus fuit.

صَرَحٌ Purus, sincerus, γνήσιος fuit. II. Aperte exposuit dixit *ve*; manifestam fecit rem. III. Palam, aperte fecit. *Nom. act. صِرَاحٌ.*

صَرَفَ Mutavit, vertit, convertit.
V. Arbitrio et potestate libera
usus fuit in re.

صَغِيرٌ Parva fuit res.

صَغِيرٌ Pl. صَغَارٌ Parvus.

صَفَا Fut. O. Clarum, defaecatum
fuit *vinum*; sudus fuit *aër*; *it.*
cepit clariorem partem *rei*.

صَفِيٌّ Purus, clarus, selectus;

pec. pars praedae quam dux
sibi deligit sumitque ante dis-
tributionem.

صَلَحَ Fut. O. Recte habuit *res*;
it. convenit, idoneum, aptum
tibi fuit. III. Pacem fecit
cum eo, composuit *rem*; *ccap.*

صَلَحٌ Pactio. صَلَاحٌ Pax.

صَلَاحَةٌ Pl. مَصَالِحٌ Res, nego-
tium concinnandum; *it.* nego-
tium commune, quod ad com-
munem utilitatem spectat; *vid.*
РОСОСКИИ *Specim. hist. Arab.*
p. 261. edit. prim.

صَلَمَ Fut. O. Radicitus excidit;
VIII. exstirpavit, eradicavit.

صَلَى II. Precatus fuit *Deum*; *it.*
misericors et propitius fuit
Deus, *cc* عَلَى p. bene precatus
fuit *homini*. De formula صَلَى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *vid. Institutt. ad*
fundamm. Ling. Ar. p. 329.

صَنَفَ II. In diversas species for-
masve ordinavit et discrevit
rem.

صَنَفٌ Pl. أَصْنَافٌ Species,
forma.

صَابَ Fut. O. Pertigit ad locum
suum adversitas. IV. Contigit,
accidit.

صَابِيَةٌ Accidens, fortunae casus,
pec. adversus, malum.

صَاعٌ Mensura aridorum, *de qua*
vid. not. ad vers. Lat. p. 11.

صَاحَ Fut. I. Clamavit.

ض

ضَرَبَ Fut. I. Verberavit, icit,
punxit.

ضَرْبٌ Forma, species, modus,
ratio.

ضَعَفَ Par, aequale *alteri*, du-
plum.

ضَيْفٌ Hospes, conviva.

ضَيْفَانَةٌ Hospitalitas.

ط

طَعِمَ Edit, cibum sumpsit.

طَعَامٌ Cibus, edulium.

طَائِرٌ Fut. O. Par et potis fuit, potestatem habuit.

طَائِقَةٌ Potestas; pec. quantum ager proferre potest.

ظ

ظَهَرَ Apparuit, prodiit contra aliquem, cc عَلَى; it. vicit, superavit, potitus fuit, cc ب vel

عَلَى. IV. Manifestavit, ostendit, ostentavit, prae se tulit.

ظَاهِرٌ Manifestus, conspicuus.

ع

عَبَدَ Adoravit.

عَبْدٌ Pl. عَبِيدٌ Servus, mancipium.

عَبَدَةٌ Pl. τὸν عَبِيدٌ Cultores.

عَبَادِلِيٌّ Nom. propr. oppidi ad ostium Tigridis in sinum Persicum se effluentis.

عَبَرَ Transivit, abiit; it. examinavit numos, merces, cujus ponderis et qualitatis essent. VIII.

Comparatione instituta ratiocinatus fuit, aestimavit.

عَتَقَ Fut. I. Manumissus fuit servus, liber fuit; it. bene habuit.

عَتَائِقٌ Pl. τὸν عَتَائِقٌ Nobiliores et exquisiti cameli.

عَجَمٌ, عَجَمٌ Barbari, quicumque non sunt Arabes.

أَعَجَمٌ Qui loqui nescit Arabice, barbarus, Pl. أَعَاجِمٌ praesert. Persae.

عَذْبٌ Bona dulcisque fuit aqua.

عُدَيْبٌ Nom. propr. loci, de quo vid. not. ad vers. Lat. No. XXXVIII. p. 10.

عَرَضَ Fut. O. Adversus occurrit, restitit; it. obtulit, proposuit

illi rem, cc ل et عَلَى p. V. Se opposuit, hostem se gessit.

عَسْكَرٌ Pers. لَشَكْرٌ Exercitus.

عَشْرٌ Decima pars rei.

عَشْرِبَةٌ Decumanus ager.

عَظَلَ Otiosus fuit. II. Missum fecit, dereliquit, neglexit.

عَظِيمٌ Pl. عِظَامٌ Magnus.

عَقَبَ Locus montis qui difficilius ascenditur, clivus.

عَقَرَ Fut. I. Vulneravit, pec. in pedibus equum vel camelum gladio, pedes incidit iis.

عَقَار Fundus, agri, villae, bona immobilia.

عَلَتْ Nomen proprium loci Arabiae australis.

عَلَفَ Pro pabulo paleam, etiam pro potu aquam praebuit jumento, iisque nutrit illud pavitque.

عَلِمَ Fut. A. Scivit, scientia polluit.

عَالِمٌ Pl. عُلَمَاءٌ Sciens, sapiens, pec. jurisperitus.

عَلِنَ Palam evasit, vulgata et publica fuit res.

عَلَانِيَةً Nom. act.; in Accusat. Adverbialiter, palam, aperte, publice.

عَلَا Fut. O. Altus, sublimis, excelsus fuit. VI. Altus eminuit, se excelsum gessit. تَعَالَى solet nomini divino addi.

عَلَى Super. عَلَيْهِ Incumbit ei.

عَالِيٌ Nobilis, eminentior vir; et nomen proprium viri.

عَمِرَ Fut. A. Diu vixit, longaevus fuit.

عَمْرٌ Nomen propr. viri, v. c. secundi Chalifae.

عَمِلَ Operatus fuit fecitque, adhibuit. VIII. Opus fecit, operando vitam sustinuit. X. Operam dedit, studuit; it. usurpavit, adhibuit.

عَامِلٌ Pl. عُمَّالٌ Operator, exactor, praefectus.

عَمِي Caecus fuit.

عَمَى Pl. أَعْمَاءٌ Caecus.

عِنْدَ Penes, apud, juxta, secundum.

عِنَا Fut. O. Humilis, supplex et demissus fuit; detentus inter alios fuit, egitque captivus.

عَنَوَتْ Vis, violentia. عَنَوَتْ Per vim cepit urbem.

عَيْدٌ Fut. A. Stipulatus fuit, foedus pepigit.

عَيْدٌ Foedus, pactum.

عَادَ Fut. O. Rediit, reversus fuit.
IV. Reduxit, instauravit.

عَوْدٌ Reditus. عَادَةٌ Pl. عَادٌ et
عَادَاتٌ Consuetudo, receptus
mos.

عَانَ Fut. O. II. III. IV. Opem tulit,
auxiliatus fuit. X. Auxilium
expetivit, opem imploravit,
ccap, vel cum b p.

عَيْنٌ Oculus; it. homo, aliquis,
ullus; it. persona ipsa. بَعَيْنِهِ
Ipsemet.

ع

عَدَرَ Fut. I. et O. et عَدِرَ Fut. A.
Perfide egit, fefellit, prodidit,
cc b p, vel ccap.

عَدَلَ Fut. O. Defraudavit, portio-
nem surripuit de praeda. Fut. I.
Perfidus, infidus fuit.

عَلَبَ Fut. I. Praevaluit, superior
fuit, vicit, cca vel c على.
عَلَبَةٌ Praealentia, vis, victoria.

عَنَمَ Pro praeda quid abstulit.

عَانِمٌ Qui praedam aufert.

عَنَائِمٌ Pl. عَنَائِمٌ Praeda.

عَنَى Utilitatem cepit; divitem
esse, et quod sufficiat habere.

عَنَى Opes, divitiae.

عَنَى Pl. أَغْنِيَاءٌ Dives.

عَارَ Fut. I. Commeatum advexit.
IV. id.

عَوَّرَ Mutatio, alius, diversus.

عَبَّرَ Alius. عَبَّرَ Praeter. بِعَبْرٍ et

بِعَبْرٍ Sine, absque.

ف

فَتَحَ Aperuit portam, expugnavit
urbem. VIII. Aperire voluit
studuitque; it. incepit, auspi-
catus fuit.

فَتَى IV. Edocuit responso judicio-
que illum de veritate aut jure
rei.

فَدَا Fut. I. Redemit captivum,
lytrum solvit. III. Dato lytro
liberavit, ccap.

فَرَّتْ Dulcis fuit aqua.

فَرَاتٌ Aqua admodum dulcis, et
Euphrates fluvius.

فَرَسٌ Gnarus fuit rei equestris.

فَرَسٌ Equus.

فَارِسٌ Eques.

فَرَضَ Secuit, incidit; *it.* definivit, sanxit, imperavit.

فَرَضَ Quod impositum et imperatum est a Deo; *estque hoc necessariae observantiae; oppositum* رَوَى سَنَةَ quod observare aequum est, a propheta similive homine constitutum.

فَرَّقَ Separavit, distinxit. II. Disgregavit, dispersit.

فَرِيفٌ Agmen, turba hominum.

فَسَدَ et فَسَدَ Corrupta fuit et vitata res.

مَفْسَدَةٌ Perniciosum, damnosum quid.

فَضَّ Separavit, diremit *rem a re.*

فَضٌّ Pala annuli.

فَضَّلَ Fut. O. Superfuit, exuberavit; excessit *rem*; *it.* praeceluit, praestantia vicit.

فَقْرٌ Pauper fuit.

فَقْرٌ Paupertas.

فَقِيرٌ Pl. فُقَرَاءٌ Pauper, *pec.* cui tantum suppetit, quod vitae satis sit; *at* مَسْكِينٌ egenus, cui prorsus nihil est.

فَقِهَ Fut. A. Sapiens et intelligens fuit, intellexit.

فَقْهٌ Intelligentia, *pec.* juris rerumque divinarum scientia. *Vid. quae de hac voce disseruit* Ed. POCOCK *ad Specim. Hist. Arab.* p. 203. edit. Oxon. 1806.

فَنَى Fut. I. et فَنِيَ Fut. A. Evanuit, periit; *et i. q.* شَرَمٌ decrepita aetate, caducus fuit.

فَيْءٌ Tributum et praeda. HAMILTON in the *Hedaya* Vol. II. p. 170. haec notavit: „Arab. *Fee* meaning that proportion of the plunder, which is the right of the state. The translator avoids introducing it here, from its similarity to the feudal term *Fee*, which bears quite a different sense, and has therefore rendered it throughout *public property*, or *the property of state.*“

فِي Partic. In; *it.* super, de, *materiam de qua agitur indicans.*

ق

قَبَرَ Inhumavit, sepelivit.

مَقَابِرٌ Pl. مَقَابِرٌ Coemeterium.

قَبِلَ Advenit, adventavit.

قَبْلَ Ante. قَبْلَ أَنْ Priusquam.

قَتَلَ Fut. O. Occidit, interfecit.
III. Pugnavit, certavit.

قِتَالٌ Nom. Act. Conj. III., et
ipsa Pugna.

قَدَرَ Fut. I. Potuit, valuit, prae-
valuit, cc على r vel p. II. Pos-
sibilem fecit; disposuit paravit-
que; it. definivit, decrevit.

قُدُورِي et قُدُورِي Nom. propr.
viri, vid. Praefat.

قَدَّسَ Purificavit, sanctificavit; it.
sancto puroque benedixit.

قَدَّمَ Praecessit, praeevit. II. Prae-
cedere fecit, praetulit, prae-
habuit.

قَرَّ Quiavit, conquievit. IV. Sta-
bilivit, firmavit, confirmavit.

قَرَبَ Propinquus illi, et prope il-
lum fuit.

قَرِيبٌ Pl. أَقْرَابٌ Propinquus;
pec. cognatione vel affinitate.

قُرْبَى Propinquitas, cognatio
affinitasve.

قُرُوبَى Cognati pec. Pro-
phetae.

قَسَمَ Divisit in partes rem, et par-
titus fuit inter alios.

قَسَمًا Partitio, et res dividenda.

قَوْسٌ pro قَوْسٌ Pl. τὸν قَوْسٌ Arcus.

قَصَدَ Fut. I. Tetendit, contendit,
petivit, pec. intentans necem.

قَصَرَ Fut. O. Defuit, impar fuit
rei; it. diminuit, abbreviavit.
IV. Continuit se, abstinuit a
re cui tamen par esset, minus
fecit quam potuit, cc عَن.

قَصَى Procul distitit locus, longius
abfuit.

قَصِيٌّ Remotus, longe distans.

أَقْصَى Longius dissidens, re-
motus.

قَضَى Fut. I. Decrevit, determi-
navit; it. absolvit, finivit; it.
praestitit rem debitam; solvit
debitum creditori ccga.

قَاضٍ Pl. قُضَاةٌ Iudex, qui jus
dicit.

قَطَعَ Fut. A. Secuit, truncavit,
amputavit, excidit. VIII. Re-
secuit de eo partem.

أَقْطَعٌ Truncatus manu.

تَعَدَّ Sedit, consedit.

مَقْعَدٌ Claudus, qui sedere cogitur, nec se loco movere potest.

مَقْفِرٌ Mensurae genus, continens

XII. صَاعٌ, quod vide.

قَلَنْسِيَّةٌ Pl. قَلَانِسٌ Pilens, mitra.

قَنْطَرَةٌ Pl. قَنْطَرٌ Pons.

قَامَ Fut. O. Stetit, constitit, in-stitit rei. IV. Constitit, com-moratus fuit, perseveravit in re, intentus fuit rei, cc ب r.

قِيَمَةٌ Valor, pretium rei.

ك

كَبِيرٌ Magnus fuit.

كَبِيرٌ Pl. كِبَارٌ Magnus, adultus.

كَتَبَ Fut. O. Scripsit, conscripsit. III. Scripsit domino *servus* certam pecuniae summam, qua redimere posset libertatem.

Particip. مَكْتَابٌ Qui libertatis suae sibi ipsi pretium inscripsit *servus*.

كِتَابٌ Liber, codex. أَلْكِتَابُ

Scriptura Sacra et Vet. et Novi

Testamenti. *Hinc* أَعْدَلَ الْكِتَابِ

populus libri *Moslimis* sunt Iudaei et Christiani. *Vid. Ed. POCOCK ad Specim. Hist. Arab. p. 161 edit. sec.*

كَرْمٌ Vitis, vinea.

كَرِهَ Fut. A. Aversatus, detestatus fuit, fastidivit, abhorruit. كَرِهٌ Invisus, ingratus, detestabilis fuit.

كَسَبَ Fut. I. Quaestum fecit, lucratus fuit, acquisivit. VIII. id.

كَشَفَ Detexit, revelavit, manifestavit; *it. dubium solvit.*

كَفَّ Fut. O. Clausit, *it. semet* continuit, abstinuit, cc عَن r et p.

كَفَرَ Fut. O. Non credidit *in Deum*, abnegavit, cc ب; impius fuit.

كَفَّارٌ Pl. كُفَّارٌ Impius, qui Deum abnegat, qui Islamo non est addictus.

كَفُورٌ Pl. كُفُورٌ *i. q. كُفَّارٌ*.

كَتَمَى Fut. I. Satis fuit, suffecit *ei; it. fuit ei pro alio, ejusque explevit vicem, c c a p.*

كَفَايَةٌ Nom. act. Verbi praeced.

formae ^{فَعَالَةٌ} كَفَايَةٌ — ^{فَرَضَ عَلَى كَفَايَةٍ}

est tale statutum cui satisfit cum pars Muslimorum vice omnium illud implet. *Oppositum est* ^{فَرَضَ عَلَى عَيْنٍ} statutum quod singuli Moslimi observare tenentur; cui nullus pro alio satisfacere potest. *Vid. D'OHSSON Descript. Imp. Osman. T. I. p. 29. 30. vers. germ.*

^{كَلِمٌ} II. Loquutus aut affatus fuit, *ccap.*

^{كَلَامٌ} Oratio, loquela, sermo.

^{كَنَسَ} *Fut. I.* In latibulum se recepit.

^{كَنَيْسَةٌ} *Pl. كَنَائِسٌ* Congregatus, synagoga, templum tam Iudaeorum quam Christianorum.

ل

^{لَجِمَ} II. Fraenavit, induit fraeno equum.

^{لِجَامٌ} Fraenum seu locum ejus, et habena.

^{لَحِيفٌ} *Fut. A.* Assequutus fuit, pertigit, contigit; *it.* adjunxit se alicui, *ccap et r.*

^{لِحَاقٌ} Theca arcus.

^{لَزِمَ} et ^{لَزِمَ} Adhaesit.

م

^{مَثَلٌ} Similis fuit. II. Assimilavit, equiparavit alterum alteri.

^{مَاجُوسٌ} Magi, qui ignem adorant.

^{مَاجُوسِيٌّ} Magus unus, qui aut quod ad Magos pertinet.

^{مَاجَانِيْفٌ} *Pl. رَوٌ* ^{مَاجَانِيْفٌ}

Μάχανον, machina bellica, qua jaciuntur saxa et moles.

^{مَدَدٌ} Extendit, produxit; *ti.* suppetias venit, *exercitum* auxilio juvit.

^{مَدَدٌ} Auxilium, suppetiae.

^{مَدَّةٌ} et ^{مَدَّةٌ} Spatium temporis.

^{مَدَنٌ} Substitit, commoratus fuit.

^{مَدِينَةٌ} Urbs, civitas.

^{مَرَةٌ} Vir. ^{مَرَأَةٌ} Mulier.

^{مَرَةٌ} Vir, ^{مَرَأَةٌ} Mulier.

^{مَشَى} Incessit, ambulavit.

^{مَوَاشِيٌّ} *Pl. رَوٌ* ^{مَاشِيَّةٌ} Quadrupes, pec. oves et jumenta.

مَعَ Cum, una cum; *it.* non obstante.

مَكَّن Dignitate, auctoritate polluit.
IV. Potestatem alicujus rei concessit *Deus*; *it.* potestatem nactus est.

مَلَكَ Possedit, dominio tenuit, compos fuit.

مَالِكٌ Possessor.

مَلِكَةٌ Regina.

مَلِكٌ Possessio, res quam quis possidet. *Pl.* أَمْلاكٌ.

مَمْلُوكٌ Possessus, servus.

مِنٌّ Benevolus, benignus *in alium* fuit, benefecit.

مِنٌّ Benignitas, donum.

مَنَعَ *Fut. A.* Recusavit, denegavit; *it.* prohibuit, arcuit, repulit.
VIII. Id. et noluit, abstinuit,

cc. مِنٌّ.

مَنْعَةٌ et مَنَعَةٌ Vis armata.

مِهْرَةٌ Nom. propr. regionis Arabiae australis in litore inter Oman et Aden.

مَاتَ *Fut. O.* Mortuus est.

مَوْتٌ Mors.

مَاتَ *Pl.* مَوَاتٌ Mortuus.

مَوَاتٌ Terra deserta et vacua, quam nemo possidet, aut suo commodo usurpat.

مَالٌ *Pl.* أَمْوَالٌ Opes, divitiae.

مَوْتَى vid. مَوْتَى.

مَاءٌ *pro* مَوَّةٌ *et* مَاءَةٌ Aqua.

مَازَ *Fut. I.* Segregavit, discrevit,

تَمْيِيزٌ Segregatio, distinctio.

ن

أَنْسَانٌ *pro* أَنْسٌ, *ab* إِنْسٌ *vel* إِنْسَانٌ

Homines.

نَبَدَ Pervenit ad eum, perlata fuit epistola, cc. إِلَى.

نَبِيٌّ Propheta, *praemisso Articulo designatur eo nomine* Mohammedes.

نَجْدٌ *Plur. Fut. verbi* وَجَدَ.

نَخْلٌ Palma, palmetum.

نَدَدَ *Fut. I.* Fugax fuit, aufugit comelus.

نَزَلَ *Fut. I.* Descendit, diversatus fuit. II. Diversatus fuit, pro diversorio usus est.

نِسَاءٌ Mulieres, caret suo Singu-
lari, pro quo ^{أمر} usurpatur.

نَصَبَ Fut. O. Posuit, extulit,
elevavit, erectum constituit.

نَصِيبٌ Pars, portio.

نَصَرَ Fut. O. Iuvit, defendit, vin-
dicavit.

نَصْرَةٌ Auxilium, defensio, vi-
ctoria.

نَصْرَانِيٌّ et نَصْرَانِيٌّ Nazarethani,
i. e. Christiani.

نَفَعٌ Profuit, usui fuit. IV. id.

نَفَقَ Fut. A. Interiit, periit.

نَقَلَ Largitus aut bene meritus
fuit, donavitque plus quam
deberet, *ccap*; *it.* totam assi-
gnavit *dux militibus* deditque
reportatam praedam. II. Prae-
dā aut munere donavit. V. Ma-
jorem cepit acquisitae praedae
portionem *prae sociis*, *cc*
على p.

نَقَشَ Pinxit, *vel* figuris tantum,
vel etiam coloribus; *it.* varie-
gavit, et ita elaboravit quid,
sculpsit, scalpsit, caelavit.

نَقْشٌ Pictura, sculptura.

نَقَصَ Imminutus fuit, decremen-
tum, detrimentum cepit, de-
fecit; *et transit.* imminuit, de-
trimento affecit.

نَقَضَ Dissolvit, rupit *pactum*,
violavit foedus. VIII. Viola-
tum est *pactum*.

نَقْضٌ Dissolvendi actio.

نَقَلَ Transportavit, deportavit.

نَهْرُ الْمَلِكِ Pl. أَنْهَارٌ Fluvius.

Fluvius regius, *nomen canalis*
ex Euphrate in Tigridem ex-
euntis, haud procul a Cufah,
urbe Iracae Babylonicae. Ve-
teribus *Νααρὸνάλγας*, i. e. נַהַר
מִלְכָּה, et ἡ βασιλικὴ διώρυξ,
vid. MANNERT *Geogr. der*
Griech. u. Römer. T. V. P. II.
p. 342.

نَهْرُ بِيْرْدَجَرْدِ Fluvius Iezdedscher-
di, *nomen canalis ex Euphrate*
derivatus, cui nomen a rege
aliquo Persiae; *vid.* بِيْرْدَجَرْدِ.

5

هِيَ هِيَ هِيَ Hi, caret Singulari,
pro quo هَذَا usurpatur.

عَجِمَ Fut. I. Ingruit, invasit, ir-
ruit in aliquem, *cc* عَلَى.

قَدَمَ Fut. I. Diruit, evertit, destruxit rem. VII. Corruit, collapsa est domus.

قَدَى Fut. I. Recte duxit. IV. Attulit obtulitque donum.

قَاشِمٌ Liberalis, beneficus. قَاشِمٌ
Nom. propr. viri, pec. abavi Mohammedis.

قَاشِمِي Ad Haschemum perti-
nens.

قَمَدَانٌ Nomen proprium urbis
Iraecae Persicae, Veterum Ec-
batana; vid. libr. nostr. Hand-
buch der bibl. Alterthumsk. P.I.
Vol. I. p. 282.

قَمَدَانِي Qui Hamadanae est
natus; cognomen scriptoris
cujusdam Arabici, Sejid Ali
nomine, de quo vid. Praefat.

و

وَتْنٌ Pl. أَوْتَانٌ Idolum.

وَجَبَ Fut. يَجِبُ Necessaria fuit
res, necesse fuit quid agere
vel pati, cc ب p, vel c عَلَى
p et c أَنْ Verbi.

وَأَجِبَ Necessarium, opus ne-
cessariae observationis.

وَجَدَ Fut. يَجِدُ Invenit, re-
perit.

وَجَفَ Incitatio gressu incessit
camelus. IV. Admovere, ad-
ducere, adigere camelos.

وَدَعَ Posuit, collocavit, deposuit.
IV. Deposuit rem, servandam
dedit.

وَدِيعَةٌ Depositum, res quae ali-
cui custodienda traditur.

وَدِيعَةٌ Nom. act. IV. Depositi-
tum.

وَرَثَ Haereditate accepit, haeres
evasit.

وَرَثَةٌ Pl. وَرَثَةٌ Haeres.

وَسَطَ In medio fuit. V. Medius,
mediocris evasit.

وَصَلَ Iunxit, copulavit; it. con-
junctus ei fuit. VIII. اِتَّصَلَ
Conjuncta fuit res rei, conti-
guus et continuus fuit.

مُتَّصِلٌ Partic. VIII. Conjunctus,
continuus.

وَصَّى II. Praecepit, commendavit.

وَصِيَّةٌ Praeceptum, mandatum,
testamentum.

وَضَعَ Posuit, collocavit, imposuit.

وَاقِفٌ Conveniens, aptum, utile

fuit aliquid. VIII. اِتَّفَقَ Con-
venit, consensit, concordavit,
conspiravit.

اِتِّفَاقٌ Nom. act. Conj. VIII.

Convenientia, concordia, con-
sensus.

وَقَفَ Stetit, constitit; *it.* suspen-
sum mansit quid.

مَوْثُوفٌ Quod suspensum manet.

وَلَدٌ Peperit *mulier*, procreavit,
genuit *vir*.

وَلَدٌ Pl. اَوْلَادٌ Natus, filius, pro-
les.

وَلِيٌّ Fut. يَلِيٌّ Amicus et adjutor
fuit, propinquus fuit; *it.* prae-
fuit, *vel simpliciter*, *vel cca.*,

vel cc عَلَى; administravit rexit-
que *urbem praefectus*, *cca.* II.
Tergum vertit capiens fugam.

مَوْلَى Rex, princeps, dominus.

ح

يَتِيمٌ Parentibus destitutus fuit puer.

يَتِيمٌ Pl. اَيْتَامٌ, اَيْتَامِيٌّ Pupillus,
orphanus.

يَدٌ Manus.

وَجَبٌ vid. يَجِبُ.

بَيْرُزْجَرْدٌ Nomen proprium *plurium*
regum Persiae e dynastia Sas-
sanidarum, qui inde ab ineunte
Sec. III. p. C. n. usque ad me-
dium VII. imperium Persicum
tenuerunt.

يَمِينٌ Pars dextra, latus dextrum,
tractus ad dextram; *hinc pec.*

praemisso اَلْ, regio quae ad
dextram, i. e. ad meridiem
est, Arabia australis (*opposit.*
شَامٌ quod vid.), nobis Iemen
dicta.

يُوسُفُ Nomen propr. viri; Iose-
phus. De Abu - Iosepho *vid.*
not. ad vers. lat. p. 4.

در سبب این که در این کتاب
فصلی در بیان این که در این کتاب
در بیان این که در این کتاب

العَشْرُونَ أَنْ لَا يَشْتَرُوا عَبِيدًا مُسْلِمِينَ ۞

ثُمَّ قَالَ فِي آخِرِ الْوَصِيَّةِ فَإِنْ خَالَفُوا مِمَّا شَرَطُوهُ فَلَا دِيَّةَ

لَهُمْ وَقَدْ حَلَّ لِلْمُسْلِمِينَ دَمَهُمْ ۞

الثَّانِي عَشَرَ أَنَّ لَا يَحْمِلُوا الْقِسَى وَالسَّهَامَ وَالسُّيُوفَ
وَأَمْثَالَ ذَلِكَ ❖

الثَّلَاثَ عَشَرَ أَنَّ لَا يَلْبَسُوا خَاتِمًا لَهُ فَصٌّ أَوْ نَقْشٌ ❖

الرَّابِعَ عَشَرَ أَنَّ لَا يَبِيعُوا الْخَمْرَ وَلَا يَشْرُبُوهَا عَلَانِيَةً ❖

الخَامِسَ عَشَرَ أَنَّ يَتْرُكُوا الْبَاسَ أَهْلَ الشِّرْكِ ❖

السَّادِسَ عَشَرَ أَنَّ لَا يَظْهَرُوا الرِّسُومَ وَالْعَادَاتِ الْجَارِيَةَ

بَيْنَ أَهْلِ الشِّرْكِ ❖

السَّابِعَ عَشَرَ أَنَّ لَا يَبِيعُوا الدَّارَ وَمَسَاكِينَ فِي حِوَارِ

الْمُسْلِمِينَ ❖

الثَّامَنَ عَشَرَ أَنَّ لَا يَدْفِنُوا مَوَائِتَهُمْ قَرِيبًا عَنْ مَقَابِرِ

الْمُسْلِمِينَ ❖

التَّاسِعَ عَشَرَ أَنَّ لَا يَصِيحُوا عِنْدَ مُصِيبَتِهِمْ وَأَنْ لَا يَبْكُوا

صَرَاحًا عِنْدَ مَوْتِ أَقْرَبِيهِمْ ❖

الرَّابِعُ أَنْ لَا يُقْصِرُوا فِي ضِيَاةِ الْمُسْلِمِينَ إِلَى ثَلَاثَةِ

أَيَّامٍ ❦

الْحَامِسُ أَنْ لَا يَتَجَسَّسُوا أَحْوَالَ الْمُسْلِمِينَ وَيُخْبِرُوا إِلَى

أَهْلِ الْكُفْرِ ❦

السَّادِسُ أَنْ لَا يَمْنَعُوا مَنْ يُرِيدُ الْإِسْلَامَ مِنْ

أَقْرَبِهِمْ ❦

السَّابِعُ أَنْ يَحْتَرِمُوا الْمُسْلِمِينَ ❦

الثَّامِنُ أَنْ يَتْرُكُوا مَجَالِسَهُمْ إِلَى أَهْلِ الْإِسْلَامِ إِذَا حَضَرُوا

وَهُمْ مَجَالِسُهُمْ ❦

التَّاسِعُ أَنْ لَا يَتَشَبَّهُوا فِي لِبَاسِهِمْ وَزِينَتِهِمْ ❦

الْعَاشِرُ أَنْ لَا يَتَسَمَّوْا بِأَسْمَاءِ الْمُسْلِمِينَ ❦

الحَادِي عَشَرَ أَنْ لَا يَرْكَبُوا عَلَى فَرَسٍ مُسَرَّجٍ

وَمُلَاجِمٍ ❦

مِنْ كِتَابِ ذَخِيرَةِ الْمُلُوكِ

لِسَيِّدِ عَلِيِّ الْهَمْدَانِيِّ

قُدَّسَ سِرُّهُ

هَذِهِ هِيَ الشَّرَاطِيطُ الَّتِي كَتَبَهَا عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
فِي وَصِيَّتِهِ فِي حَقِّ أَهْلِ الذِّمَّةِ حَتَّى أَبَاحَ دَمَهُمْ وَمَالَهُمْ إِذَا
أَخْلَفُوهَا ۞

الْأَوَّلُ أَنْ لَا يُحَدِّثُوا بَيْعَةَ وَلَا كَنْيَسَةَ فِي دَارِ
الْإِسْلَامِ ۞

الثَّانِي أَنْ لَا يُجَدِّدُوا مَا أَنْهَدَمَ ۞

الثَّلَاثُ أَنْ لَا يَمْنَعُوا الْمَسَافِرِينَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ أَنْ لَا
يُنَزِّلُوا فِيهَا ۞

٦٣. وَلَا بَأْسَ أَنْ نَقَاتِلُوا بِسِلَاحِهِمْ إِنْ أَحْتَجَّ الْمُسْلِمُونَ

إِلَيْهِ ۞

٦٤. وَيَحْسِبُ الْإِمَامُ أَمْوَالَهُمْ وَلَا يَرُدُّهَا عَلَيْهِمْ وَلَا يَقْسِمُهَا

حَتَّى يَتُوبُوا وَيَرُدُّهَا عَلَيْهِمْ ۞

٦٥. وَمَا حَبَاهُ أَهْلُ الْبَغْيِ مِنَ السِّلَاحِ الَّتِي غَلَبُوا عَلَيْهَا

مِنَ الْخِرَاجِ وَالْعَشْرِ لَمْ يُوَخِّدْهُ الْإِمَامُ ثَانِيًا فَإِنْ كَانُوا صَرَفُوهُ

فِي حَقِّهِ أَجْزَاءً مِنْ أَخِذٍ مِنْهُ وَإِنْ لَمْ يَكُونُوا صَرَفُوهُ فِي حَقِّهِ

أَفْتَى أَهْلَهُ فِيهَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ اللَّهِ تَعَالَى ۞

يُوخَدُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ مِنَ التَّرَكُوتِ وَيُوخَدُ مِنْ نِسَائِهِمْ وَلَا
 يُوخَدُ مِنْ صَبِيَّانِهِمْ وَمَا جَبَاهُ الْإِمَامُ مِنَ الْحِرَاجِ وَمِنْ أَمْوَالِ
 بَنِي تَغْلِبَ وَمَا أَهْدَاهُ أَهْلَ الْحَرْبِ إِلَى الْإِمَامِ وَالْحِزْبِ
 نُصِرَ فِي مَصَالِحِ الْمُسْلِمِينَ فَيَشُدُّ الثُّغُورَ وَتَبْنِي الْقَنَاظِرَ
 وَالْجُسُورَ وَيُعْطِي قِضَاةَ الْمُسْلِمِينَ وَعَمَلَهُمْ وَعُلَمَاءَهُمْ مِنْهُ مَا
 يَكْفِيهِمْ وَتُدْفَعُ مِنْهُ أَرْزَاقُ الْمُقَاتِلَةِ وَذُرَايِهِمْ

٦٢. وَإِذَا يَغْلِبُ قَوْمٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى بَلَدٍ وَخَرَجُوا عَنْ
 طَاعَةِ الْإِمَامِ دَعَاهُمْ إِلَى الْعُودِ إِلَى الْجَمَاعَةِ وَكَشَفَ شُبُهَتَهُمْ
 وَلَا يَبْدَهُمْ بِالْقِتَالِ حَتَّى يَبْدُوهُ فَإِنْ بَدَأُوا قَاتَلَهُمْ حَتَّى يَفْرِقَ
 جَمْعَهُمْ فَإِنْ كَانَتْ لَهُمْ فِيهِ أَجْهَرٌ عَلَى حَرْبِهِمْ وَأَتْبَعَ
 مَوْلِيَهُمْ وَإِنْ لَمْ تَكُنْ لَهُمْ فِيهِ لَمْ يَجْهَرْ عَلَى حَرْبِهِمْ
 وَلَمْ يَتَّبِعْ مَوْلِيَهُمْ وَلَا يَسْبِي لَهُمْ ذُرِّيَّةً وَلَا يَغْنَمَ لَهُمْ
 مَالًا

٥٩. وَإِنْ لَحِقَ بِدَارِ الْحَرْبِ مُرْتَدًا فَحَكَمَ الْحَاكِمُ بِلِحَافِهِ
عَتَقَ مَدْبُورَهُ وَأُمَّهَاتُ أَوْلَادِهِ وَحَلَّتْ الدُّيُونُ النَّبِيَّ عَلَيْهِ وَنَقَلَ
مَا اُكْتَسَبَهُ فِي حَالِ الْإِسْلَامِ إِلَى وَرَثَتِهِ الْمُسْلِمِينَ وَتُقَضَى
الدُّيُونُ النَّبِيَّ لِرِثْمَتِهِ فِي حَالِ الْإِسْلَامِ مِمَّا اُكْتَسَبَهُ فِي حَالِ
الْإِسْلَامِ وَمَا لَرِثْمَةٍ مِنَ الدُّيُونِ فِي حَالِ رِدَّتِهِ مِمَّا اُكْتَسَبَهُ
فِي حَالِ رِدَّتِهِ ۞

٦٠. وَمَا بَاعَهُ أَوْ اشْتَرَاهُ أَوْ تَصَرَّفَ فِيهِ مِنْ أَمْوَالِهِ فِي حَالِ
رِدَّتِهِ مَوْفُوفٌ فَإِنْ أَسْلَمَ صَدَحَتْ عَقُودُهُ وَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ أَوْ
لَحِقَ بِدَارِ الْحَرْبِ بَطَلَتْ عَقُودُهُ عِنْدَ أَبِي حَنِيفَةَ وَإِنْ عَادَ
الْمُرْتَدُ بَعْدَ الْحَكْمِ بِلِحَافِهِ إِلَى دَارِ الْإِسْلَامِ مُسْلِمًا فَمَا وَجَدَهُ
فِي يَدِ وَرَثَتِهِ مِنْ مَالِهِ بِعَيْنِهِ أَخَذَهُ وَالْمُرْتَدَةُ إِذَا تَصَرَّفَتْ
فِي مَالِهَا فِي حَالِ رِدَّتِهَا جَازَ تَصَرُّفُهَا ۞

٦١. وَنَصَارَى بَنِي تَغْلِبٍ يُؤَخِّدُ مِنْ أَمْوَالِهِمْ ضِعْفُ مَا

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ زَنَى بِمُسْلِمَةٍ لَمْ يَنْتَقِضْ
عَهْدُهُ وَلَا يَنْتَقِضُ الْعَهْدُ إِلَّا أَنْ يَلْحَقَ بِدَارِ الْحَرْبِ أَوْ يَغْلِبُوا
عَلَى مَوْضِعٍ فَيُحَارِبُونَا ۝

٥٥. وَإِذَا أَرْتَدَّ الْمُسْلِمُ مِنَ الْإِسْلَامِ عَرِضَ عَلَيْهِ الْإِسْلَامُ
وَأَنْ كَانَتْ لَهُ شُبُهَةٌ كُشِفَ لَهُ وَيُحْبَسُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَأَنْ
أَسْلَمَ وَالْأَقْبَلُ فَإِنْ قَتَلَهُ قَاتِلٌ قَبْلَ عَرِضِ الْإِسْلَامِ عَلَيْهِ كَرِهَ لَهُ
ذَلِكَ وَلَا شَيْءَ عَلَى الْقَاتِلِ ۝

٥٦. وَأَمَّا امْرَأَةٌ إِذَا أَرْتَدَّتْ فَلَا تُقْتَلُ وَلَكِنْ تُحْبَسُ حَتَّى

تُسَلِّمَ ۝

٥٧. وَيُزَوَّلُ مَلَكَ الْمَرْتَدِّ عَنْ أَمْوَالِهِ بِرِدَّتِهِ فَإِنْ أَسْلَمَ عَادَتْ

عَلَى حَالِهَا ۝

٥٨. وَأَنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ عَلَى رِدَّتِهِ أُنْقَلَتْ مَا اُكْتَسَبَهُ فِي حَالِ

إِسْلَامِهِ إِلَى وَرَثَتِهِ الْمُسْلِمِينَ وَكَانَ مَا اُكْتَسَبَهُ فِي حَالِ رِدَّتِهِ قِبَاهًا ۝

وَعَبْدَةَ الْاَوْثَانِ مِنَ الْعَجَمِ وَلَا تُوَضَّعُ عَلَى عَبْدَةِ الْاَوْثَانِ مِنَ
 الْعَرَبِ وَلَا الْمُرْتَدِّينَ ❦

٤٩. وَلَا حِزْبِيَّةَ عَلَى امْرَأَةٍ وَلَا صَبِيٍّ وَلَا زَمَنٍ وَلَا اَعْمَى وَلَا
 فَقِيرٍ غَيْرَ مُعْتَمِدٍ وَلَا عَلَى الرَّهْبَانِ الَّذِينَ لَا يُخَالِطُونَ
 النَّاسَ ❦

٥٠. وَمَنْ اَسْلَمَ وَعَلَيْهِ حِزْبِيَّةٌ سَقَطَتْ عَنْهُ ❦

٥١. وَاِنْ اَجْتَمَعَ حَوْلَكَ عَلَيْهِ تَدَاخَلَتِ الْجَزِيَّتَانِ ❦

٥٢. وَلَا يَجُوزُ اِحْدَاثُ بَيْعَةٍ وَلَا كَنِيْسَةٍ فِي دَارِ الْاِسْلَامِ

وَإِذَا اُنْهَدِمَتِ الْكَنَائِسُ وَالْبَيْعُ الْقَدِيْمَةُ اَعَادُوْهَا ❦

٥٣. وَيُوْحَدُ اَهْلُ الدِّمَةِ بِالتَّمْيِيْزِ عَنِ الْمُسْلِمِيْنَ فِي زِيْمِهِمْ

وَمَرَاكِبِهِمْ وَسُرُوْحِهِمْ وَقَلَانِسِهِمْ وَلَا يَرْكَبُوْنَ الْخَيْلَ وَلَا يَحْمِلُوْنَ

السَّلَاحَ ❦

٥٤. وَمَنْ اَمْتَنَعَ مِنْ اَدَاءِ الْجَزِيَّةِ اَوْ قَتَلَ مُسْلِمًا اَوْ سَبَّ

٤٤. وَمَنْ أَسْلَمَ مِنْ أَهْلِ الْخِرَاجِ أَخَذَ مِنْهُ الْخِرَاجَ عَلَى

حَالِهِ

٤٥. وَيَجُوزُ أَنْ يَشْتَرِيَ الْمُسْلِمُ أَرْضَ الْخِرَاجِ مِنَ الذِّمِّيِّ

وَيُؤَخِّدُ مِنْهُ الْخِرَاجَ وَلَا عَشْرَ فِي الْخِرَاجِ مِنْ أَرْضِ الْخِرَاجِ

٤٦. وَالْجِزْيَةُ عَلَى ضَرْبَيْنِ حِزْبِيَّةٌ تَوْضَعُ بِالْمُتَرَاضِي وَالصَّلَاحُ

فَتَقْدَرُ بِحَسَبِ مَا يَقَعُ عَلَيْهِ الْإِتِّفَاقُ

٤٧. وَالْجِزْيَةُ يَبْتَدَأُ الْإِمَامُ وَضَعَهَا إِذَا عَلَبَ الْإِمَامُ عَلَى

الْكَفَّارِ وَأَقْرَبَهُمْ عَلَى أَمْلَاقِهِمْ فَيَضَعُ عَلَى الْغَنِيِّ الظَّاهِرِ الْغَنَاءِ فِي

كُلِّ سَنَةٍ ثَمَانِيَةَ وَأَرْبَعِينَ دِرْهَمًا وَيَأْخُذُ مِنْهُ فِي كُلِّ شَهْرٍ أَرْبَعَةَ

دَرَاهِمٍ وَعَلَى مُتَوَسِّطِ الْحَالِ أَرْبَعَةَ عَشْرِينَ دِرْهَمًا فِي كُلِّ شَهْرٍ

دِرْهَمَيْنِ وَعَلَى الْفَقِيرِ الْمُعْتَمِلِ اثْنَيْ عَشَرَ دِرْهَمًا فِي كُلِّ شَهْرٍ

دِرْهَمًا

٤٨. وَتَوْضَعُ الْجِزْيَةُ عَلَى أَهْلِ الْكِتَابِ وَعَلَى الْمَجُوسِيِّ

فِي عَشْرِيَّةٍ وَالْبَصْرَةَ عِنْدَهُ عَشْرِيَّةٌ بِإِجْمَاعِ الصَّحَابَةِ رَضِيَ
 اللَّهُ عَنْهُمْ

٤١. وَقَالَ مُحَمَّدٌ رَحِمَهُ اللَّهُ إِنَّ أَحْيَاءَهَا بَيْبٌ حَفَرَهَا أَوْ عَيْنٌ
 اسْتَخْرَجَهَا أَوْ بِمَاءٍ دَجَلِيَّةٍ وَالْفَرَاتِ وَالْأَنْهَارِ الْعِظَامِ الَّتِي لَا
 يَمْلِكُهَا أَحَدٌ فِيهَا عَشْرِيَّةٌ وَإِنْ أَحْيَاهَا بِمَاءِ الْأَنْهَارِ الَّتِي
 أَحْتَفَرَهَا الْأَعْجِمُ مِثْلَ نَهْرِ الْمَلِكِ وَنَهْرٍ يَنْجَرِدُ فِيهَا خِرَاجِيَّةٌ
٤٢. وَالْخِرَاجُ الَّذِي وَضَعَهُ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى السَّوَادِ
 مِنْ كُلِّ جَرِيبٍ يَبْلُغُهُ الْمَاءُ قَفِيزٌ هَاشِمِيٌّ وَهُوَ الصَّاعُ وَدِرْهَمٌ
 وَمِنْ جَرِيبِ الرُّطْبَةِ خَمْسَةٌ دَرَاهِمٌ وَمِنْ جَرِيبِ الْكُرْمِ الْمَتَّصِلِ
 وَالسَّخْلِ الْمَتَّصِلِ عَشْرَةٌ دَرَاهِمٌ وَمَا سِوَى ذَلِكَ مِنَ الْأَصْنَافِ
 يُوَضَعُ عَلَيْهَا بِحَسَبِ الطَّاقَةِ وَإِنْ لَمْ تَنْطَفِ نَقَصَهُ الْأَمَامُ
٤٣. وَإِنْ غَلَبَ عَلَى أَرْضِ الْخِرَاجِ الْمَاءُ وَانْقَطَعَ عَنْهَا وَأَصْطَلَمَ
 الزَّرْعُ أَفَّةٌ فَلَا خِرَاجَ عَلَيْهِمْ وَإِنْ عَطَلَهَا صَاحِبُهَا فَعَلَيْهِ الْخِرَاجُ

المسلمون من أموال أهل الحرب بغير قتال يصرف في مصالح
المسلمين كما يصرف الخراج

٣٨. وأرض العرب كلها أرض عشر وهي من العديب إلى
أقصى حجر باليمن ومن مهرة إلى حد الشام والسواد أرض
خراج وهي ما بين العديب إلى عقبة حلوان ومن العليث إلى
عبدان وأرض السواد مملوكة لأهلها يجوز بيعهم لها وتصرفهم
فيها

٣٩. وكل أرض أسلم أهلها أو فتحت عنوة وقسمت بين
الغانمين فهي أرض العشر وكل أرض فتحت عنوة وأقر أهلها
عليها فهي أرض خراج

٤٠. ومن أحيأ أرضاً مؤاناً فهي عند أبي يوسف
رحمة الله معتبرة بخيرها وإن كانت من خير أرض
الخراج فهي خراجية فإن كانت من خير أرض العشر

٣٥. وَإِذَا دَخَلَ الْوَاحِدُ وَالْإِثْنَانِ دَارَ الْحَرْبِ مُغِيرِينَ بغيرِ

إِذْنِ الْأَمَامِ فَأَخَذُوا شَيْئًا لَمْ يُخْمَسْ وَإِذَا دَخَلَ جَمَاعَةٌ لَهَا

مَنْعَةٌ فَأَخَذُوا شَيْئًا خُمُسَ وَإِنْ لَمْ يَأْذَنْ لَهُمُ الْأَمَامُ

٣٦. وَإِذَا دَخَلَ الْمُسْلِمُ دَارَ الْحَرْبِ تَاجِرًا لَا يَحُدُّ لَهُ أَنْ

يَتَعَرَّضَ بِشَيْءٍ مِنْ أَمْوَالِهِمْ وَلَا مِنْ دِمَائِهِمْ وَإِنْ عَدَرَ بِهِمْ فَأَخَذَ

شَيْئًا وَخَرَجَ بِهِ مَلَكُهُ مَلَكًا مَحْضُورًا وَيَوْمَ أَنْ يَتَصَدَّقَ بِهِ

٣٧. وَإِذَا دَخَلَ الْحَرْبِيُّ الْبَيْتَ مُسْتَأْمِنًا لَمْ يُمْكِنَ أَنْ يُقِيمَ فِي

دَارِنَا سَنَةً وَيَقُولَ لَهُ الْأَمَامُ إِنْ أَقْبَتَ تَمَامَ السَّنَةِ وَضَعْتَ

عَلَيْكَ الْجَزِيَّةَ وَإِنْ أَقَامَ أَخَذَتْ مِنْهُ الْجَزِيَّةَ وَصَارَ ذَمِيًّا لَمْ يَتْرَكَ

أَنْ يَرْجِعَ إِلَى دَارِ الْحَرْبِ وَإِنْ عَادَ إِلَى دَارِ الْحَرْبِ وَتَرَكَ وَدِيعةً

عِنْدَ مُسْلِمٍ أَوْ ذَمِّيٍّ أَوْ دِينِيٍّ فِي ذِمَّتِهِمْ فَقَدْ صَارَ ذَمِيًّا مُبَاحًا

بِالْعَوْدِ وَمَا فِي دَارِ الْإِسْلَامِ مِنْ مَالِهِ عَلَى خَطَرٍ فَإِنْ أُسِرَ أَوْ قُتِلَ

سَقَطَتْ دِيُونُهُ وَصَارَتْ الْوَدِيعةُ فَيَاءً وَمَا أَوْجَفَ عَلَيْهِ

وَالرَّاجِلِ سَهْمًا وَاحِدًا وَلَا يُسَهَّمُ إِلَّا لِفَرَسٍ وَاحِدٍ وَالْبِرْدُونَ
وَالعِتَاقُ سَوَاءٌ وَلَا يُسَهَّمُ لِرَأْحِلَةٍ وَلَا بَعْلَةٍ

٣٢. وَمَنْ دَخَلَ دَارَ الْحَرْبِ قَارِسًا فَتَفِيقَ فَرَسِهِ اسْتَحَقَّ سَهْمًا

قَارِسٍ وَمَنْ دَخَلَ رَاجِلًا فَاشْتَرَى فَرَسًا اسْتَحَقَّ سَهْمَ رَاجِلٍ

٣٣. وَلَا يُسَهَّمُ لِمَمْلُوكٍ وَلَا أَمْرَأَةٍ وَلَا ذِمِّيٍّ وَلَا صَبِيٍّ وَابْنٍ

يَرْضَى لَهُمْ عَلَى حَسَبِ مَا يَرَى الْأَمَامُ

٣٤. وَأَمَّا الْخُمْسُ فَيُقَسَّمُ عَلَى ثَلَاثَةِ أَهْمٍ لِلْبَيْتَامَى سَهْمًا

وَسَهْمًا لِلْمَسَاكِينِ وَسَهْمًا لِابْنَاءِ السَّبِيلِ يَدْخُلُ فُقَرَاءُ ذَوِي

الْقُرْبَى فِيهِمْ وَيُقَدِّمُونَ وَلَا يُدْفَعُ إِلَى أَغْنِيَاءِهِمْ شَيْءٌ وَأَمَّا ذِكْرُ

اللَّهِ تَعَالَى فِي الْخُمْسِ فَإِنَّمَا هُوَ لِإِفْتِتَاحِ الْكَلَامِ تَبْرُكًا بِأَسْمِهِ

وَسَهْمُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَقَطَ بِمَوْتِهِ كَمَا سَقَطَ

الصَّفِيُّ الَّذِي يَخْتَارُهُ النَّبِيُّ وَمِنْهُمْ ذَوُو الْقُرْبَى كَانُوا

يَسْتَحِقُّونَ فِي زَمَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالنُّصْرَةِ وَبَعْدَهُ بِالْفَقْرِ

٢٦. وَلَا بَأْسَ بِأَنْ يُنْفَلَ الْإِمَامُ فِي حَالِ الْقِتَالِ وَيُحَرِّصَ
بِالتَّنْفِيدِ عَلَى الْقِتَالِ فَيَقُولَ مَنْ قَتَلَ قَتِيلًا فَلَهُ سَلْبُهُ أَوْ يَقُولَ
لِسَرِيَةٍ قَدْ جَعَلْتُ لَكُمْ الرَّبْعَ بَعْدَ الْخُمْسِ وَلَا يُنْفَلَ بَعْدَ
إِخْرَاجِ الْغَنِيمَةِ إِلَّا مِنَ الْخُمْسِ

٢٧. وَإِذَا لَمْ يَجْعَلِ السَّلْبَ لِلْقَاتِلِ فَهُوَ مِنْ جُمْلَةِ الْغَنِيمَةِ
وَالْقَاتِلِ وَغَيْرِهِ فِي ذَلِكَ سَوَاءٌ

٢٨. وَالسَّلْبُ مَا عَلَى الْمُقْتُولِ مِنْ ثِيَابِهِ وَسَلْحِهِ وَمَرْكَبِهِ

٢٩. وَإِذَا خَرَجَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ دَارِ الْحَرْبِ لَمْ يَجْزَأَنْ يَعْلُقُوا
مِنَ الْغَنِيمَةِ وَلَا يَأْكُلُوا مِنْهَا

٣٠. وَمَنْ فَضَلَ مَعَهُ عِلْفًا أَوْ طَعَامًا رَدَّهُ إِلَى الْغَنِيمَةِ

٣١. وَيُقَسِّمُ الْإِمَامُ الْغَنِيمَةَ وَيُخْرِجُ خُمُسَهَا وَيُقَسِّمُ الْارْبَعَةَ

الْأَخْمَاسَ بَيْنَ الْعَانِمِينَ لِلْفَارِسِ سَهْمَانٍ وَلِلرَّاحِلِ سَهْمٌ عِنْدَ أَبِي
حَنِيفَةَ وَقَالَ أَبُو يُوسُفَ وَكُحَيْدٌ رَحِمَهُمَا اللَّهُ لِلْفَارِسِ ثَلَاثَةٌ أَسْهُمَ

الْإِسْلَامِ فَمَالِكُهُ الْأَوَّلُ بِالْخِيَارِ إِنْ شَاءَ أَخَذَهُ بِالَّذِي
أَشْتَرَاهُ التَّاجِرُ بِهِ وَإِنْ شَاءَ تَرَكَ ۞

٢٢. وَلَا يَمْلِكُ عَلَيْنَا أَهْلُ الْحَرْبِ بِالْغَلْبَةِ مَدَبْرِينَا وَأُمَّهَاتِ

وَأَوْلَادِنَا وَمَكَاتِبِينَا وَأَحْرَارَنَا وَنَمْلِكُ عَلَيْهِمْ جَمِيعَ ذَلِكَ ۞

٢٣. وَإِذَا أَبَقَ عَبْدٌ مُسْلِمٌ إِلَى دَارِ الْحَرْبِ فَدَخَلَ إِلَيْهِمْ

فَأَخَذُوهُ لَمْ يَمْلِكُوهُ عِنْدَ أَبِي حَنِيفَةَ رَحِمَهُ اللَّهُ وَفَالَا يَمْلِكُونَهُ

وَإِنْ نَدَّ بَعِيرٌ إِلَيْهِمْ فَأَخَذُوهُ مَلَكُوهُ ۞

٢٤. وَإِذَا لَمْ يَكُنْ لِلْإِمَامِ حَمُولَةٌ يَحْمِلُ عَلَيْهَا الْغَنَائِمَ ثُمَّ

فَسَمَّهَا بَيْنَ الْغَنَائِمِ قِسْمَةً إِيْدَاعٍ لِيَحْمِلُوهَا إِلَى دَارِ الْإِسْلَامِ

ثُمَّ يَرْتَجِعُهَا مِنْهُمْ فَيَقْسِمُهَا ۞

٢٥. وَلَا يَجُوزُ بَيْعُ الْغَنَائِمِ قَبْلَ الْقِسْمَةِ وَمَنْ مَاتَ مِنْ

الْغَنَائِمِ فِي دَارِ الْحَرْبِ فَلَا حَقَّ لَهُ فِي الْغَنِيمَةِ وَمَنْ مَاتَ

مِنْهُمْ بَعْدَ إِخْرَاجِهَا إِلَى دَارِ الْإِسْلَامِ فَصِيبُهُ لَوَرَثَتِهِ ۞

المسلمين قتلهم إلا أن يكون في ذلك مفسدة فينبذ إليهم
الامان الامام ☆

٢٠. وَلَا يَجُوزُ أَمَانُ ذِمِّيٍّ وَلَا أَسِيرٍ وَلَا تَاجِرٍ يَدْخُلُ عَلَيْهِمْ
وَلَا يَجُوزُ أَمَانُ الْعَبْدِ عِنْدَ أَبِي حَنِيفَةَ وَأَبِي يُوسُفَ رَحِمَهُمَا
اللَّهُ إِلَّا أَنْ يَأْذَنَ مَوْلَاهُ فِي الْقِتَالِ وَقَالَ مُحَمَّدٌ رَحِمَهُ اللَّهُ
يَصِحُّ أَمَانُهُ ☆

٢١. وَإِذَا غَلَبَ التُّرْكُ عَلَى الرُّومِ فَسَبُّوهُمْ وَأَخَذُوا أَمْوَالَهُمْ
مَلَكَوْهَا وَإِنْ غَلَبْنَا عَلَى التُّرْكِ حَلَّلْنَا مَا نَجَدْنَاهُ مِنْ ذَلِكَ
عَلَيْهِمْ عَلَى أَمْوَالِنَا فَاحْرَزُوْهَا بِدَارِهِمْ مَلَكَوْهَا فَإِنْ ظَهَرَ عَلَيْهَا
الْمُسْلِمُونَ فَوَجَدُوْهَا قَبْلَ الْقِسْمَةِ فَهِيَ لَهُمْ بِغَيْرِ شَيْءٍ وَإِنْ
وَجَدُوْهَا صَاحِبِهَا بَعْدَ الْقِسْمَةِ أَخَذُوْهَا بِالْقِيَمَةِ إِنْ أَحْبَبُوا
وَإِنْ دَخَلَ دَارَ الْحَرْبِ تَاجِرٌ فَاشْتَرَى ذَلِكَ وَأَخْرَجَهُ إِلَى دَارِ

وَهُوَ فِي الْأَسَارَى بِالْخِيَارِ إِنْ شَاءَ قَتَلَهُمْ وَإِنْ شَاءَ اسْتَرْفَهُمْ

وَإِنْ شَاءَ تَرَكَهُمْ أَحْرَارًا ذِمَّةً لِلْمُسْلِمِينَ ۞

١٧. وَلَا يَجُوزُ أَنْ يَرُدَّهُمْ إِلَى دَارِ الْحَرْبِ وَإِذَا أَرَادَ

الْعُودَ مِنْ دَارِ الْحَرْبِ إِلَى دَارِ الْإِسْلَامِ وَمَعَهُمْ مَوَائِشُ

فَلَا يَقْدِرُونَ عَلَى نَقْلِهَا إِلَى دَارِ الْإِسْلَامِ ذَبْحُوهَا

وَحَرْقُوهَا وَلَا يَعْقُرُونَهَا وَلَا يَتْرُكُونَهَا وَلَا يَقْسِمُ غَنِيمَةً فِي

دَارِ الْحَرْبِ حَتَّى يَخْرِجَهَا إِلَى دَارِ الْإِسْلَامِ وَالرِّدَاءِ وَالْعَسْكَرِ

سَوَاءً ۞

١٨. وَإِذَا لَحِقَهُمُ الْمَدَدُ فِي دَارِ الْحَرْبِ قَبْلَ أَنْ يُخْرِجُوا

الْغَنِيمَةَ إِلَى دَارِ الْإِسْلَامِ شَارَكُوهُمْ فِيهَا وَلَا حَقَّ لِأَهْلِ سَائِرِ

الْعَسْكَرِ فِي الْغَنِيمَةِ إِلَّا أَنْ يَقَاتِلُوا ۞

١٩. وَإِذَا آمَنَ رَجُلٌ حُرٌّ أَوْ امْرَأَةٌ حُرَّةٌ كَافِرًا أَوْ جَمَاعَةٌ أَوْ

أَهْلُ حِصْنٍ أَوْ مَدِينَةٍ صَحَّ أَمَانُهُ لَمْ يَجْزِ لِأَحَدٍ مِنْ

وَيُقَاتِلُوا بِمَا يَجِدُونَهُ مِنَ السِّلَاحِ كُلِّ ذَلِكَ بِغَيْرِ قِسْمَةٍ وَلَا
يَجُوزُ أَنْ يَبِيعُوا مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا وَلَا مِنْ ذَلِكَ يَتَبَدَّلُونَهُ ۝

١٣. وَمَنْ أَسْلَمَ مِنْهُمْ أَحْرَزَ بِإِسْلَامِهِ نَفْسَهُ وَأَوْلَادَهُ

الصِّغَارَ وَكُلَّ مَالٍ هُوَ فِي يَدِهِ أَوْ فِي يَدِ مُسْلِمٍ أَوْ ذِمِّيٍّ ۝

١٣. فَإِنْ ظَهَرْنَا عَلَى الدَّارِ فَعَقَارُهُ فِيَّ وَزَوْجَتُهُ وَحَمَلُهَا

وَأَوْلَادُهُ الْكِبَارُ فِيَّ ۝

١٤. وَلَا يَنْبَغِي أَنْ يَبَاعَ السِّلَاحُ مِنْ أَهْلِ الْحَرْبِ وَلَا

يَجْهَرُ بِهِمْ ۝

١٥. وَلَا يُقَادُونَ بِالْأَسْرَى عِنْدَ أَبِي حَنِيفَةَ رَحِمَهُ اللَّهُ وَقَالَ

أَبُو يُوسُفَ وَمُحَمَّدٌ رَحِمَهُمَا اللَّهُ تُقَادَى بِهِمْ أَسْرَى الْمُسْلِمِينَ

وَلَا يَجُوزُ الْمَسُّ عَلَيْهِمْ ۝

١٦. وَإِذَا فَتَحَ الْأَمَامُ بَلَدًا عَنُودًا بِالْخِيَارِ إِنْ شَاءَ قَسَمَهُ

بَيْنَ الْغَنَامِيِّينَ وَإِنْ شَاءَ أَقْرَأَهُ عَلَيْهِ وَوَضَعَ عَلَيْهِمُ الْخِرَاجَ

٨. وَيَنْبَغِي لِلْمُسْلِمِينَ أَنْ لَا يَغْدَرُوا وَلَا يَغْلُوا وَلَا يَمْتَلُوا
وَلَا يَقْتُلُوا أُمَّرَأَةً وَلَا شَيْخًا قَانِبًا وَلَا صَبِيًّا وَلَا أَعْمَى وَلَا
مُقْعَدًا إِلَّا أَنْ يَكُونَ أَحَدٌ هَوْلَاءَ مِمَّنْ لَهُ رَأْيٌ فِي الْحَرْبِ
أَوْ تَكُونَ الْمَرْءُ مَلِكَةً وَلَا يَقْتُلُوا مَاجُنُونَ

٩. وَإِنْ رَأَى الْأِمَامُ أَنْ يُصَالِحَ أَهْلَ الْحَرْبِ أَوْ فَرِيقًا
مِنْهُمْ وَكَانَ فِي ذَلِكَ مَصْلَحَةٌ لِلْمُسْلِمِينَ فَلَا بَأْسَ بِهِ فَإِنْ
صَالَحَهُمْ مَدَّةً ثُمَّ رَأَى أَنْ نَقُضَ الصُّلْحُ أَنْفَعَ نَبَذَ إِلَيْهِمْ
وَأَنْ بَدَّوْا الْخِيَانَةَ قَاتَلَهُمْ وَلَمْ يَنْبِذْ إِلَيْهِمْ إِذَا كَانَ ذَلِكَ
بِاتِّفَاقِهِمْ

١٠. وَإِذَا خَرَجَ عَيْدُهُمْ إِلَى عَسْكَرِ الْمُسْلِمِينَ
فَهُمْ أَحْرَارٌ

١١. وَلَا بَأْسَ أَنْ يَعْطَفَ الْعَسْكَرُ فِي دَارِ الْحَرْبِ وَيَأْكُلُوا
مَا وَجَدُوهُ مِنَ الطَّعَامِ وَيَسْتَعْمِلُوا الْخَطَبَ وَيُدْهِنُوا بِالذَّهْنِ

٤. وَلَا يَجُوزُ أَنْ يُقَاتَلَ مَنْ لَمْ تَبْلُغْهُ دَعْوَةُ الْإِسْلَامِ إِلَّا بَعْدَ

أَنْ دَعَوْهُ

٥. وَيَسْتَجِبُ أَنْ يَدْعُوا مَنْ بَلَّغَتْهُ دَعْوَةُ الْإِسْلَامِ وَلَا أَحَابَ

ذَلِكَ وَإِنْ أَبَوْا اسْتَعَانُوا بِاللَّهِ عَلَيْهِمْ وَحَارَبُوهُمْ وَنَصَبُوا عَلَيْهِمُ
الْمَجَانِيقَ وَحَرَقُوهُمْ وَأَرْسَلُوا عَلَيْهِمُ الْمَاءَ وَقَطَعُوا أَشْجَارَهُمْ

وَأَفْسَدُوا زَرْعَهُمْ

٦. وَلَا بَأْسَ بِرَمِيهِمْ وَإِنْ كَانَ فِيهِمْ مُسْلِمٌ أَسِيرٌ أَوْ تَاجِرٌ وَإِنْ

تَتَرَسَوْا بِصَبِيَّانِ الْمُسْلِمِينَ أَوْ بِالْأَسَارِيِّ لَمْ يَكْفُوا عَنْ رَمِيهِمْ
وَيَقْصِدُونَ بِالرَّمِيِّ الْكُفَّارَ

٧. وَلَا بَأْسَ بِإِخْرَاجِ النِّسَاءِ وَالْمَصَاحِفِ مَعَ الْمُسْلِمِينَ إِذَا

كَانَ عَسْكَرًا عَظِيمًا يَوْمِنُ عَلَيْهِ وَيَكْرَهُ إِخْرَاجَ ذَلِكَ فِي سَرِيَّةٍ لَا
يَوْمِنُ عَلَيْهَا وَلَا تُقَاتِلُ الْمَرْءُ إِلَّا بِإِذْنِ زَوْجِهَا وَلَا الْعَبْدُ إِلَّا
بِإِذْنِ سَيِّدِهِ إِلَّا أَنْ يَهَاجِمَ الْعَدُوَّ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١. الْجِهَادُ فَرَضٌ عَلَى الْكِفَايَةِ إِذَا أَقَامَ بِهِ فَرِيقٌ مِنَ النَّاسِ
سَقَطَ عَنِ الْبَاقِينَ وَإِنْ لَمْ يَقُمْ بِهِ أَحَدٌ أَنْتُمْ جَمِيعُ النَّاسِ
بِتَرْكِهِ وَقِتَالِ الْكُفَّارِ وَاجِبٌ وَإِنْ لَمْ يَبْدُوْنَا

٢. وَلَا يَجِبُ الْجِهَادُ عَلَى صَبِيٍّ وَلَا عَبْدٍ وَلَا أَمْرَأَةٍ وَلَا أَعْمَى
وَلَا مُقْعَدٍ وَلَا أَفْطَحٍ وَإِذَا هَاجَمَ الْعَدُوُّ عَلَى بَلَدٍ وَجَبَ عَلَى جَمِيعِ
الْمُسْلِمِينَ الدَّفْعُ تَخْرُجُ الْمَرْأَةُ بِغَيْرِ إِذْنِ زَوْجِهَا وَالْعَبْدُ بِغَيْرِ
إِذْنِ الْمَوْلَى

٣. وَإِذَا نَحَلَّ الْمُسْلِمُونَ دَارَ الْحَرْبِ فَحَاصَرُوا مَدِينَةً أَوْ
حَصَّنًا دَعَوْهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ فَإِنْ أَجَابُوا كَفُّوا عَنْ قِتَالِهِمْ فَإِنْ
امْتَنَعُوا دَعَوْهُمْ إِلَى آدَاءِ الْجِزْيَةِ فَإِنْ بَدَلُوهَا فَلَهُمْ مَا لِلْمُسْلِمِينَ
وَعَلَيْهِمْ مَا عَلَى الْمُسْلِمِينَ

السَّيْرُ

مِنْ

كِتَابِ الْقَدُورِ

فِي الْفِقْهِ

